

Gmina Frysztak

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2020 – 2029

Opracowanie: Agnieszka Wróblewska

Aktualizacja i korekta: Tomasz Cholewik

Frysztak, grudzień 2019 r.

Spis treści

I. MERYTORYCZNE UZASADNIENIE OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	3
1. PODSTAWA PRAWNA STRATEGII, ZGODNOŚĆ Z PRAWEM WSPÓLNOTOWYM ORAZ STRATEGIAMI NARODOWYMI I EUROPEJSKIMI	3
2. POWIĄZANIE STRATEGII Z KRAJOWYMI AKTAMI PRAWNYMI	4
2.1 Zgodność z prawem wspólnotowym	4
2.2 Zgodność ze strategiami europejskimi	5
2.3 Zgodność z dokumentami krajowymi	6
2.4 Zgodność z regionalnymi i wojewódzkimi dokumentami strategicznymi	8
II. PROCES WYPRACOWANIA STRATEGII	9
1. PRZEBIEG PROCESU WYPRACOWANIA STRATEGII	9
III. CHARAKTERYSTYKA GMINY	12
1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE	12
2. HISTORIA	12
3. GOSPODARKA GMINY	15
3.1 Przedsiębiorczość.....	15
4. LUDNOŚĆ GMINY	16
4.1 Demografia.....	16
4.2 Poziom życia	18
4.3 Mieszkalnictwo	18
5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA GMINY FRYSZTAK	19
5.1 Oświata.....	19
5.2 Kultura	19
5.3 Służba zdrowia.....	20
5.4 Pomoc społeczna	20
5.5 Policja	23
5.6 Rekreacja i sport.....	24
5.7 Organizacje społeczne	24
6. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY.....	26
6.1 Analiza problemów społecznych Gminy Frysztak na podstawie danych instytucji	26
6.2 Problemy i oczekiwania społeczne na podstawie ankiety	29
6.3 Analiza SWOT	35
7. PLANOWANIE DZIAŁAŃ	36
7.1 Misja i wizja Gminy Frysztak	36
7.2 Prognoza zmian w zakresie objętym strategią.....	36
7.3 Cele strategiczne, operacyjne i zadania	39
7.4 Harmonogram wdrażania strategii.....	44
7.5 Ramy finansowe strategii.....	47
7.6 Programy	48
IV. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII	49
1. SYSTEM MONITOROWANIA STRATEGII	49
2. EWALUACJA STRATEGII	54
ZAŁĄCZNIKI.....	57
WYKAZ SKRÓTÓW	60
SPIS WYKRESÓW I TABEL	60

I. MERYTORYCZNE UZASADNIENIE OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem, który opisuje, wyjaśnia i wartościuje ten fragment rzeczywistości, od którego zależy stworzenie perspektyw godnego życia zarówno jednostki, jak i grupy społecznej jako całości. Jest planem działania ukierunkowanym na realizację przedsięwzięć w obszarze polityki społecznej w wymiarze długofalowym; zaś w praktyce powinien stanowić skuteczny instrument przejścia od fazy interpretacji zjawisk i procesów społecznych do fazy społecznej przemiany.

Stale wzrastający zakres zadań stawianych przed instytucjami pomocy społecznej spowodowany jest zwiększającym się ich ciężarem gatunkowym i stopniem trudności generowanym takimi czynnikami, jak np. bezrobocie, wzrost kosztów związanych z ochroną zdrowia i rehabilitacją osób starszych i niepełnosprawnych, wyzwaniami, którym musi poddać współczesna rodzina. W celu ich realizacji powstały, bądź zostały znowelizowane akty prawne, a wśród nich art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. 2019 poz. 1507 ze zm.), zobowiązujący samorząd gminy do opracowania i realizacji gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Działania te opierają się na zasadach programowania, subsydiarności, koncentracji, elastyczności i otwartości. Istotą nowego modelu działania pomocy społecznej, kreującej politykę społeczną – a w jej obszarze strategię rozwiązywania problemów społecznych – jest jej uspołecznienie zarówno w procesie planowania, jak też realizacji.

Każde państwo członkowskie Unii Europejskiej ma obowiązek prowadzenia wspólnych działań wspierających, uzupełniających i koordynujących w szeroko pojętej dziedzinie ochrony ludności i rozwoju kapitału ludzkiego. Opracowanie Strategii jest warunkiem pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych na realizację projektów dotyczących sfery społecznej zarówno z budżetu państwa, jak też z funduszy Unii Europejskiej.

1. Podstawa prawna Strategii, zgodność z prawem wspólnotowym oraz strategiami narodowymi i europejskimi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Frysztak tworzona jest z mocy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. 2019 poz. 1507 ze zm.), która w art. 17 ust. 1 pkt 1 nakłada na gminy obowiązek „opracowania i realizacji gminnej strategii

rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”, w treści art. 16b ust. 2 ustawodawca wskazuje elementy, jakie powinna zawierać strategia, tj.

- diagnoza sytuacji społecznej,
- prognoza zmian w zakresie objętym strategią,
- cele strategiczne projektowanych zmian,
- kierunki niezbędnych działań,
- sposób realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe,
- wskaźniki realizacji działań.

2. Powiązanie Strategii z krajowymi aktami prawnymi

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Frysztak jest zgodna z założeniami polityki państwa, a także ustaw kompetencyjnych nakładających na administrację rządową i samorządową określone obowiązki. Działania zawarte w Strategii oparte są na postanowieniach innych krajowych aktów prawnych, a w szczególności:

- ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. 2019 poz. 1507 ze zm.),
- ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity Dz. U. 2019 poz. 688 ze zm.),
- ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (tekst jednolity Dz. U. z 2019 poz. 217 ze zm.),
- ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz. U. z 2018 poz. 2137 ze zm.),
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jednolity Dz. U. z 2019 poz. 852 ze zm.),
- ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity Dz. U. 2019 poz. 1482 ze zm.),
- ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jednolity Dz. U. z 2019 poz. 1172 ze zm.),
- ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (tekst jednolity Dz. U. 2018 poz. 2220 ze zm.),
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity Dz. U. z 2015 poz. 1390 ze zm.);

- ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2019 poz. 1111 ze zm.),
- ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tekst jednolity Dz. U. 2019 poz. 670 ze zm.),
- ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (tekst jednolity Dz. U. 2018 poz. 1492 ze zm.),
- ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tekst jednolity Dz. U. 2018 poz. 1398 ze zm.),
- ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (tekst jednolity Dz. U. z 2019 poz. 2133 ze zm.),
- ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (tekst jednolity Dz. U. z 2017 poz. 2092 ze zm.),
- ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (tekst jednolity Dz. U. z 2019 poz. 1390 ze zm.),
- ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jednolity Dz. U. z 2018 poz. 1878 ze zm.),
- ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2019 poz. 1373 ze zm.),
- ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (tekst jednolity Dz. U. z 2018 poz. 2134 ze zm.),
- ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (tekst jednolity Dz. U. z 2019 poz. 473 ze zm.).

2.1 Zgodność z prawem wspólnotowym

Prawo wspólnotowe (*acquis communautaire*) nie ingeruje w systemowe rozwiązania w zakresie pomocy społecznej obowiązujące w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Funkcjonuje jednak polityka społeczna Unii koordynująca narodowe polityki społeczne w zakresie koniecznym z punktu widzenia funkcjonowania wspólnoty.

2.2 Zgodność ze strategiami europejskimi

Jednym z wiodących celów Unii Europejskiej jest wyrównywanie poziomu rozwoju krajów i regionów. Polska uczestniczy w polityce społeczno-gospodarczej Unii, co oznacza między innymi korzystanie z funduszy unijnych. W obszarze polityki społecznej jest to Europejski Fundusz Społeczny

(Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1304/2013), który jest głównym instrumentem wspierającym działania podejmowane w ramach:

-Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020

Strategia ta obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Europejski Fundusz Społeczny jest głównym instrumentem wspierającym polityki i zadania priorytetowe, których celem jest osiągnięcie postępów w kierunku pełnego zatrudnienia, poprawy jakości i wydajności pracy, zwiększenie mobilności geograficznej i zawodowej pracowników w Unii. Poprawa systemów kształcenia i szkolenia, propagowanie włączenia społecznego oraz zapobieganie i zwalczanie ubóstwa. Fundusz ten przyczynia się tym samym do spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

-Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.

Poza celem głównym w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli.

2.3 Zgodność z dokumentami krajowymi

Zapisy zwarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Frysztak są zgodne z następującymi dokumentami strategicznymi:

- **Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030**, której celem głównym jest poprawa jakości życia Polaków.

- **Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020**, która za jeden z celów stawia rozwój kapitału ludzkiego.

- **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie**, która jako strategiczny cel polityki regionalnej wskazuje efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności.

- **Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej**, w którym określono kluczowe kierunki rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w Polsce.

- **Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji**, którego celem głównym jest trwałe zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz wzrost spójności społecznej.

W programie wyróżniono pięć celów operacyjnych:

1. Usługi dla aktywności i profilaktyki – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży. *Zapewnienie rodzinom z dziećmi dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, który zwiększy szanse na aktywizację rodziców oraz umożliwi kompleksową profilaktykę zapobiegającą ubóstwu.*
2. Gwarancje dla przyszłości młodzieży – stworzenie szansy dla młodzieży wejścia na rynek pracy i tworzenia rodzin. *Stworzenie spójnego systemu działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych umożliwiającego młodzieży przygotowanie do wejścia na rynek pracy, zdobycie niezbędnych kompetencji oraz umiejętności ułatwiających włączenie społeczne, aktywność zawodową i rozwój rodziny.*
3. Aktywna osoba, zintegrowana rodzina, odpowiedzialne lokalne środowisko. *Rozwój systemu aktywnej integracji, działającego na rzecz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem, umożliwiając łączenie ról społecznych zawodowych i rodzinnych oraz zwiększenie roli społeczności lokalnej opartych o zasadę partnerstwa publiczno-społecznego.*
4. Zapobieganie niepewności mieszkaniowej. *Zapewnienie dostępu do niedrogich mieszkań na wynajem umożliwiających stabilność rodzin i aktywizację zawodową rodzin oraz zapobieganie utracie mieszkania i bezdomności powodującej wykluczenie społeczne.*
5. Seniorzy – bezpieczni, aktywni i potrzebni. *Zapewnienie osobom starszym, niepełnosprawnym, zależnym przyjaznych form opieki i form aktywnego spędzania czasu oraz aktywnego włączania się osób starszych w życie publiczne i zawodowe.*

- Narodowy Program Zdrowia na lata 2016 – 2020 – celem strategicznym Programu jest wydłużenie życia, poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia ludności oraz zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu. Cel strategiczny można osiągnąć dzięki realizacji celów operacyjnych, które są ukierunkowane na zmniejszenie narażenia społeczeństwa na największe zagrożenia dla zdrowia. W katalogu zadań niezbędnych do realizacji tych celów znajdują się działania konieczne do poprawy stanu zdrowia i jakości życia zarówno całego społeczeństwa, jak i szczególnie zagrożonych grup. Cele operacyjne programu:

1. Poprawa sposobu żywienia, stanu odżywienia oraz aktywności fizycznej społeczeństwa.
2. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi i innymi zachowaniami ryzykownymi.
3. Profilaktyka problemów zdrowia psychicznego i poprawa dobrostanu psychicznego społeczeństwa.
4. Ograniczenie ryzyka zdrowotnego wynikającego z zagrożeń fizycznych, chemicznych i biologicznych w środowisku zewnętrznym, miejscu pracy, zamieszkania, rekreacji oraz nauki.
5. Promocja zdrowego i aktywnego starzenia się.
6. Poprawa zdrowia prokreacyjnego.

2.4 Zgodność z regionalnymi i wojewódzkimi dokumentami strategicznymi

Zapisy zwarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Frysztak są zgodne z następującymi dokumentami strategicznymi:

- Wojewódzki Program Pomocy Społecznej na lata 2016 - 2023

W programie wyznaczono następujące cele:

Cel strategiczny:

Zwiększenie efektywności systemu pomocy i integracji w województwie.

Cele operacyjne:

1. *Ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego w województwie.*
2. *Wspieranie rodzin w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej.*
3. *Zwiększenie i rozwój oferty świadczeń pomocy społecznej dla seniorów.*
4. *Promowanie rozwoju infrastruktury pomocy społecznej.*
5. *Doskonalenie kompetencji zawodowych kadry pomocy społecznej i podmiotów działających w obszarze pomocy społecznej.*

- Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020

Cel główny strategii:

Efektywne wykorzystanie zasobów wewnętrznych i zewnętrznych dla zrównoważonego i inteligentnego rozwoju społeczno-gospodarczego drogą do poprawy jakości życia mieszkańców.

Inne dokumenty strategiczne:

- *Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020*
- *Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2014 – 2020*
- *Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017-2020*
- *Wojewódzki Program na Rzecz Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu na lata 2008-2020*

II. PROCES WYPRACOWANIA STRATEGII

Do prac nad wypracowaniem Strategii zaproszeni zostali przedstawiciele instytucji publicznych i organizacji społecznych z terenu Gminy.

1. Przebieg procesu wypracowania Strategii

Proces przygotowania dokumentu składał się z następujących etapów:

- organizacja procesu planowania strategicznego,
- diagnoza sytuacji społecznej Gminy,
- planowanie działań,
- opracowanie dokumentu.

Diagnoza sytuacji społecznej w Gminie:

- analiza sytuacji społecznej w Gminie w oparciu o opinie przedstawicieli instytucji administracji samorządowej, organizacji społecznych analizę doświadczeń w rozwiązywaniu problemów społecznych,
- analiza doświadczeń w rozwiązywaniu problemów społecznych,
- dotychczasowa współpraca instytucji i organizacji społecznych na rzecz społeczności lokalnej,
- formułowanie wizji rozwoju społecznego Gminy (SWOT).

Analiza problemów społecznych oraz zasobów społecznych w Gminie:

- identyfikacja i kategoryzacja problemów społecznych w Gminie,
- określenie zasobów społecznych Gminy,
- badanie potrzeb społecznych oraz zakresu ich zaspokojenia.

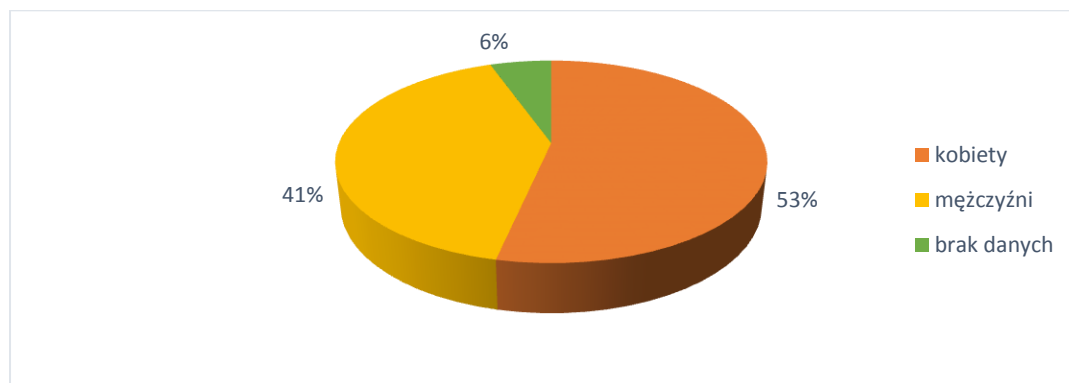
Formułowanie założeń strategii rozwiązywania problemów społecznych w oparciu o partycypację społeczną i zasady rozwoju społecznego:

- formułowanie misji rozwoju społecznego w korelacji z wizją rozwoju Gminy,
- formułowanie celów strategicznych,
- określanie celów oraz kierunków działań w Gminie,
- określanie sposobu zarządzania realizacją strategii,
- ustalenie zasad monitoringu,
- opracowanie procedur ewaluacji.

Bazą do opracowania diagnozy społecznej zawartej w strategii były materiały i analizy statystyczne gromadzone przez instytucje takie, jak: Urząd Gminy Frysztak, baza danych regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego www.stat.gov.pl, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Frysztaku, Zakłady Opieki Zdrowotnej, Gminny Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna, placówki oświatowe, oraz wyniki badań ankietowych na temat występujących w Gminie problemów i oczekiwań.

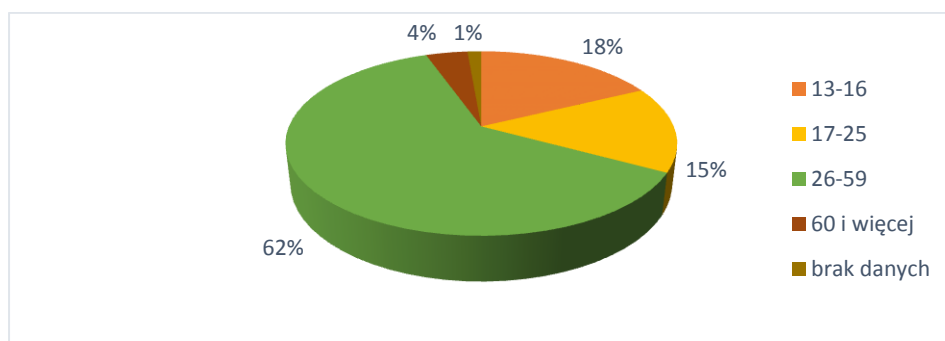
Elementem uspołecznienia procesu budowy Strategii, było przeprowadzenie badania ankietowego skierowanego do mieszkańców - osób zainteresowanych uczestnictwem w życiu społecznym Gminy. W badaniu kwestionariuszowym udział wzięło łącznie 73 osoby (39 kobiet, 30 mężczyzn, w przypadku 4 ankiet odnotowano brak danych na temat płci).

Wykres 1. Udział respondentów ankiety w podziale na płeć. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

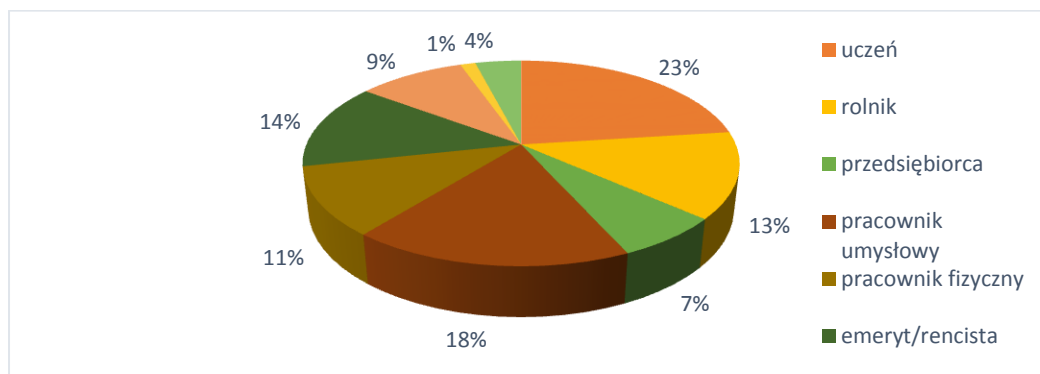
Najliczniejszą grupę wiekową stanowiły osoby mieszczące się w przedziale 26-59 lat - 45 osób. Druga pozycja przypadła natomiast grupie wiekowej 13-16 lat - było to 13 osób.

Wykres 2. Udział respondentów wg wieku. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

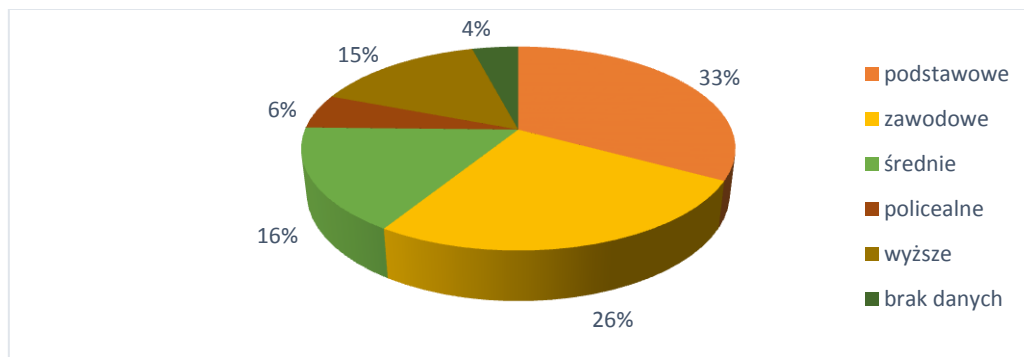
Pytani o aktywność zawodową mieszkańcy Gminy Frysztak deklarowali się najczęściej jako uczniowie (17 osób) oraz jako pracownicy umysłowi (13 osób). W przypadku 3 ankiet nie odnotowano danych na temat zawodu respondenta.

Wykres 3. Podział respondentów wg statusu zawodowego. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

Pod względem wykształcenia najliczniejszą grupą okazały się osoby posiadające wykształcenie podstawowe (24 osoby) oraz zawodowe (19 osób).

Wykres 4. Podział respondentów wg poziomu wykształcenia. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz samorządowych. Oparcie przygotowania dokumentu

strategicznego o proces partycypacji społecznej gwarantuje rzetelną diagnozę oraz wypracowanie adekwatnych do zdiagnozowanych problemów kierunków realizacji strategii. Przedłożony materiał został opracowany w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej we Fryszaku przy merytorycznym wsparciu eksperta zewnętrznego – Agnieszki Wróblewskiej.

III. CHARAKTERYSTYKA GMINY

1. Położenie geograficzne

Rysunek 1. Umiejscowienie Gminy Fryszak w Powiecie Strzyżowskim i w Województwie Podkarpackim. Źródło: <http://gminy.pl/>

Gmina wiejska Fryszak położona jest zachodniej części powiatu strzyżowskiego, w województwie podkarpackim. Sąsiaduje z następującymi gminami: Brzostek, Jasło, Kołaczyce, Wielopole Skrzyńskie, Wiśniowa, Wojaszówka. Powierzchnia gminy wynosi 91 km², lesistość stanowi 32,1%. W skład gminy wchodzi 14 sołectw: Chytrówka Cieszyna, Fryszak, Glinik Dolny, Glinik Górny, Glinik Średni, Gogołów, Huta Gogołowska, Kobyłe, Lubla, Pułanki, Stępina, Twierdza, Widacz.

2. Historia¹

Początki miasteczka

Początki Fryszaka sięgają przypuszczalnie XII wieku. Po raz pierwszy Fryszak wymieniony był w dokumencie Bolesława Wstydlwego wydanym w roku 1259, który nadał osadzie prawo

¹ Podaję za <http://epodkarpacie.com>

magdeburskie. W 1277 roku, tenże król potwierdza włości nadane klasztorowi cystersów w Koprzywnicy przez biskupa Krakowskiego Wincentego Kadłubka. Pierwotnie miasteczko położone było nad Wisłokiem u stóp wzgórza. Po drugim najeździe Tatarów w XIV w. zostało ono spalone. Mieszkańcy przenieśli się na wzgórze zakładając warownię, od której wieś podmiejska otrzymała nazwę Twierdza. Twierdza miała bronić miasta, a zarazem szlaku drogowego, który wzdłuż rzeki Wisłok ciągnął się na południe ku Jasłu, Bieczowi, Dukli i dalej na Węgry.

Nazwa Frysztaka

Według dokumentu z 1277 roku mieszkańcy miasteczka byli uwolnieni od danin i robót, od stróży, narąbu, powozu, oddawania krowy, owcy i szynki, oprócz wypraw wojennych, a także od sądów urzędników królewskich – zezwalano na odprawianie sądów przez opata cystersów, do których miasteczko należało. Ze względu na „wolności” nadane mieszkańcom miejscowość otrzymała miano wolnego miasta "Freistadt" (pisane w dokumentach "Freinstadt" lub "Frysztat"), z czego nazwa spolszczona została do nazwy "Frysztak". Niemieckie brzmienie nazwy miasta ma swoje uzasadnienie, otóż ubytki ludności, spowodowane najazdami Tatarów uzupełnione zostały osadnikami niemieckimi. Najwięcej przybyło ich za panowania Kazimierza Wielkiego.

Czasy szlacheckie

W 1474 r. Frysztak został kompletnie zniszczony przez wojska króla węgierskiego Macieja Korwina. Celem dźwignięcia miasta z upadku, król uwalnia je na okres 3 lat od wszelkich danin i ciężarów. Największy rozkwit miasta przypada na okres XVI - XVII w., a nawet XVIII w. Mimo licznych klęsk, które go wówczas nawiedzały (mrozy - 1524, głód i mór - 1525, grad - 1574, susza - 1586). Miasteczko było obszerne, ale drewniane. Już w XV w. posiadało zamek. Były tu też dwa młyny, dwa blichy, magle i szkoła. Miasteczko posiadało prawo do cotygodniowego jarmarku. W okresie "potopu" w 1656 r. Frysztak zostaje zniszczony przez Szwedów, a rok później zrujnowany przez wojska Rakocznego.

Frysztak pod zaborami

W poł. XVIII w. rynek miasteczka miał kształt prostokąta, na jego środku stał ratusz wsparty na siedmiu słupach, w którym znajdował się tymczasowy areszt. Na północ od rynku stał kościół parafialny, wokół drewniany cmentarz, plebania i szpital dla ubogich. Domy w miasteczku budowane były z grubych okrągłaków o dachach spadzistych z podcieniami na drewnianych słupach. W latach 1805 i 1890 miasteczko trawią okrutne pożary. Latem 1831 r. i w 1875 r. panowała we Frysztaku epidemia cholery. Po pożarze w 1890 r. przeprowadzono regulację ulic, poszerzono je w prostej linii, wybudowano nowe, piętrowe domy kryte dachówką. Frysztak słynny był przede wszystkim ze sprzedaży trzody i bydła. W 1891 r. założono Towarzystwo Kasynów, a w 1892 r. Ochotniczą Straż

Ogniową. W roku 1914 zarządzono w Galicji powszechną mobilizację i wielu mieszkańców Frysztaka znalazło się w szeregach armii austriackiej. 25 IX 1914 r. do Frysztaka wkroczyły wojska rosyjskie.

Mniejszość żydowska

W XVII w. przybywają do miasta Żydzi, początkowo zajmują dzielnicę zwaną „Piekłem” na tyłach miasta, z czasem jednak coraz więcej z nich zamieszkuje wokół rynku. Zdecydowana większość Żydów zajmowała się handlem, byli też wśród nich rzemieślnicy. W 1890 r. spłonęło 16 domów, bożnica, dom modlitwy Żydów, izraelski szpital ubogich, sklepy i składy. Od tej pory Żydzi zajęli miejsca przednie w rynku, katolicy zaś zakątki boczne i tyły.

Okres międzywojenny

Walki toczne w 1920 r. ujemnie odbiły się na życiu miasteczka, spowodowały pogorszenie się sytuacji materialnej. Rosyjscy żołnierze rabowali sklepy, magazyny, rekwirowali żywność, zabierali cenniejsze przedmioty, dopuszczali się gwałtów i zabójstw. Po odzyskaniu niepodległości miasto z trudem usuwało ślady walk. Odbudowa zrujnowanych domów trwała przez wiele lat. W 1921 r. zlikwidowano we Frysztaku urząd podatkowy, co wpłynęło na zmniejszenie znaczenia miasta. W 1932 r. Frysztak utracił prawa miejskie.

II wojna światowa

W czerwcu 1939 roku Frysztak ujęto w wykazie miejscowości wczasowych. Dawało to nadzieję na dalszy rozwój gospodarczy i kulturalny oraz wzrost stopy życiowej jego mieszkańców. Niestety przekreślił ją wrzesień 1939 r. Okupacja to najtragiczniejszy okres w dziejach Frysztaka. Hitlerowcy utworzyli tu getto, następnie dokonali eksterminacji Żydów. Część z nich trafiła do obozu zagłady w Bełżcu. We Frysztaku istniał też, choć krótko, obóz pracy przymusowej. Więźniowie byli zatrudnieni głównie przy budowie niemieckich instalacji wojskowych w Stępinie.

Mieszkańcy Frysztaka brali czynny udział w ruchu oporu, obwodowi Armii Krajowej w Krośnie podlegała frysztacka placówka "Fiołek". Miała ona na swoim koncie szereg akcji, głównie wywiadowczych i dywersyjnych. Pod koniec sierpnia 1944 r. Frysztak znalazł się na linii frontu, która utrzymała się do połowy stycznia 1945 r. Podczas walk Frysztak został w znacznym stopniu zniszczony. W gruzach leży m.in. zabytkowe kamieniczki z XIX wieku. Z ogólnej liczby mieszkańców Frysztaka, wynoszącej w 1939 r. 1652 osoby, w 1945 r. Zostało 545 mieszkańców. Ponad 70 % ludności zginęło, byli to przede wszystkim Żydzi.

Czasy PRL-u

Administracyjnie gmina Frysztak należała w latach 1944 - 1950 do powiatu krośnieńskiego. W roku 1954 rozpoczął działalność reaktywowany powiat Strzyżowski, w granicach którego znalazła się Gromadzka Rada Narodowa Frysztaka. W 1973 r. rozpoczęły działalność większe terytorialnie jednostki administracji państwowej, czyli urzędy gmin. Jedną z 5 gmin powstałych w powiecie

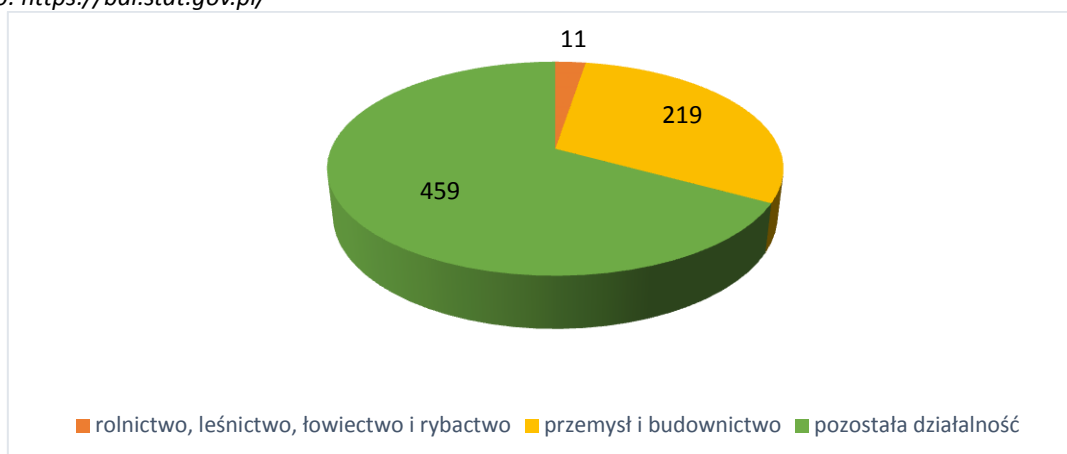
Strzyżowskim była gmina frysztacka. Mieszkańcy Fryształa dwukrotnie starali się o przywrócenie praw miejskich - w 1952 r. i w 1975 r. Nie odniosło to pożądaných skutków. Fryszak mimo braku praw miejskich posiada charakter miasteczka i stanowi ośrodek gospodarczo - kulturalny.

3. Gospodarka Gminy

3.1 Przedsiębiorczość

W 2018 roku na terenie Gminy Fryszak było zarejestrowanych 689 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON, spośród których 28 należało do sektora publicznego, a 661 do sektora prywatnego. W ramach wszystkich przedsiębiorstw 66 % wykonuje pozostałą działalność gospodarczą, 32 % działa w ramach przemysłu i budownictwa, a działalność wyłącznie 2 % przedsiębiorstw sklasyfikowano jako rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.

Wykres 5. Przedsiębiorstwa z terenu Gminy Fryszak w 2018 r. Podział według rodzajów działalności PKD 2007.
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

W ramach sektora publicznego spośród 28 podmiotów 25 należy do państwowych i samorządowych jednostek prawa budżetowego. Z kolei sektor prywatny to przede wszystkim osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (553 jedn.), reszta to spółki handlowe (27 jedn.), spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego (1 jedn.), spółdzielnie (1 jedn.), stowarzyszenia i organizacje społeczne (29 jedn.) oraz fundacje (1 jedn.).

Odnosząc się do wskaźników podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. ludności (przyjętych dla celów porównawczych przez GUS), należy stwierdzić, że na 10 tys. ludności na terenie Gminy Fryszak przypada 662 firm. Na 100 osób w wieku produkcyjnym 8,3 osób fizycznych prowadzi działalność gospodarczą. Odnosząc się do fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych można

powiedzieć, że na 10 tys. mieszkańców przypada 29 tego typu instytucji. Dokładne dane prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki. Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Kategoria	Wartość wskaźnika		
	2016	2017	2018
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	635	634	662
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	58	72	74
jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	62	66	39
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	7,9	7,9	8,3
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	30	29	29
podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	91	112	110
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	99,5	99,2	103,9

4. Ludność Gminy

4.1 Demografia

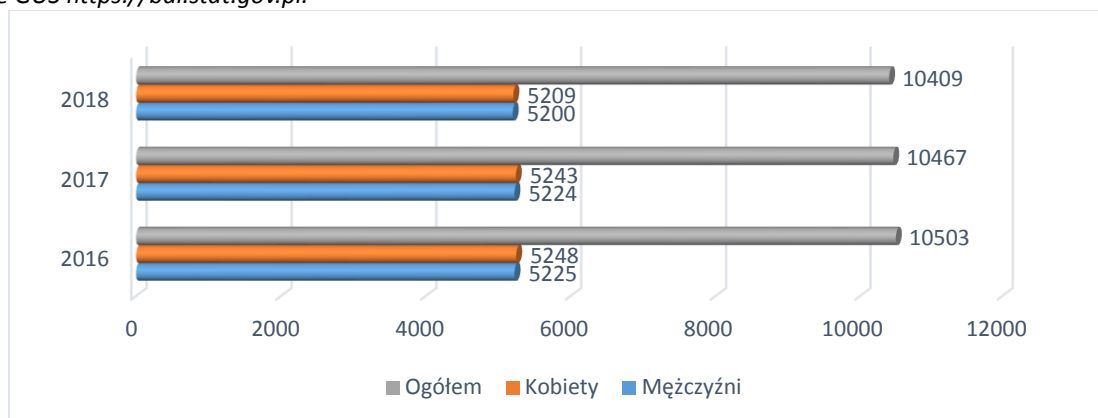
Na koniec 2018 roku Gminę Frysztak zamieszkiwało 10 409 mieszkańców. Na przestrzeni ostatnich lat zauważa się tendencję spadkową w liczbie mieszkańców Gminy, w roku 2018 populacja Gminy zmalała o 94 osoby w stosunku do roku 2016. Gęstość zaludnienia w Gminie w 2018 roku wynosiła 115 osób na 1 km².

Tabela 2. Demografia Gminy Frysztak. Źródło: dane GUS <https://bdl.stat.gov.pl>.

Wyszczególnienie	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
Ogółem	10 503	10 467	10 409
Kobiety			
Ogółem	5 248	5 243	5 209
wiek przedprodukcyjny	954	933	906
wiek produkcyjny	3 098	3 094	3 076
wiek poprodukcyjny	1 196	1 216	1 227
Mężczyźni			
Ogółem	5 255	5 224	5 200
wiek przedprodukcyjny	1053	1006	998
wiek produkcyjny	3 607	3 602	3 556
wiek poprodukcyjny	595	616	646

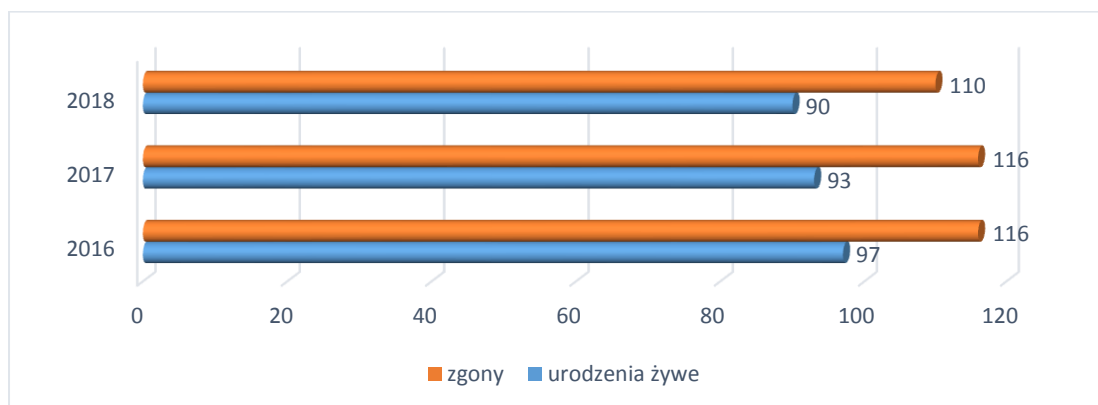
W 2018 roku współczynnik feminizacji w Gminie wyniósł 100.

Wykres 6. Liczba mieszkańców Gminy Frysztak w latach 2016-2018 w podziale na płeć oraz ogółem. Źródło: dane GUS <https://bdl.stat.gov.pl>.

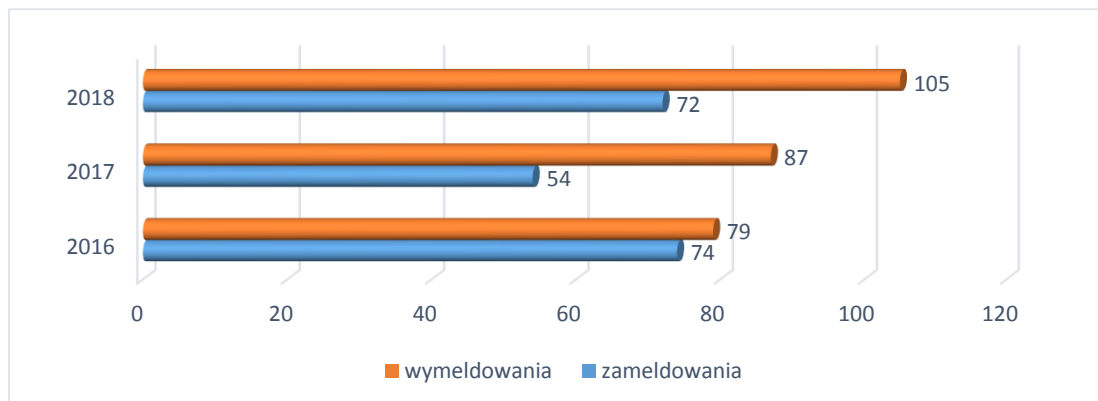
W latach 2016-2018 na terenie Gminy zanotowano ujemny przyrost naturalny. Ogólny bilans lat 2016-2018 wyniósł - 62 osoby.

Wykres 7. Ruch naturalny ludności (urodzenia i zgony) w Gminie Frysztak w latach 2016-2018. Źródło: dane GUS <https://bdl.stat.gov.pl>.

W przypadku salda migracji wskaźniki także są ujemne. Na przestrzeni lat 2016-2018 liczba wymeldowań przewyższała liczbę zameldowań. Saldo migracji dla lat 2016-2018 wynosi - 71 osób.

Wykres 8. Migracje na terenie Gminy Frysztak w latach 2016-2018. Źródło: dane GUS <https://bdl.stat.gov.pl>.

W 2018 roku wśród mieszkańców Gminy Frysztak ponad połowa, to osoby w wieku produkcyjnym (63,7 %), osoby w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) stanowią 18,3 %, natomiast osoby w wieku 60 lat i więcej (w przypadku kobiet) i 65 lat i więcej (w przypadku mężczyzn) stanowią 18 % mieszkańców. Analizując strukturę wieku ludności Gminy Frysztak można zaobserwować stopniowy spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, co ma wpływ na starzenie się mieszkańców Gminy.

4.2 Poziom życia

W 2018 r. dochody Gminy Frysztak w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosły 4.667 zł, przy wydatkach w wysokości 4.849 zł. W tym samym roku wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej wyniosły 14.649.824,83 zł - 29 % całości wydatków gminnego budżetu (Działy 852 Pomoc Społeczna i 855 Rodzina).

4.3 Mieszkalnictwo

Zasoby mieszkaniowe w Gminie Frysztak obejmują zarówno mienie komunalne, jak i prywatne. W latach 2016-2018 liczba budynków mieszkalnych wzrosła o niecały 1 % (z 2.890 do 2.916 budynków). Tym samym nieznacznie wzrosła także liczba mieszkań. W 2018 roku w Gminie zlokalizowanych było 2.985 mieszkań. Cechą charakterystyczną dla Gminy Frysztak jest relatywnie duża przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania, która w 2018 roku wynosiła 92,5 m². Dla porównania w województwie podkarpackim wskaźnik ten wynosił 82,0 m². Wynika to z faktu, że na terenie Gminy przewagę stanowi budownictwo indywidualne, jednorodzinne.

Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Frysztak. Źródło: dane GUS <https://bdl.stat.gov.pl>.

	Jednostka miary	2016	2017	2018
ZASOBY MIESZKANIOWE				
Zasoby mieszkaniowe wg lokalizacji				
Ogółem				
<i>mieszkania</i>	mieszk.	2.961	2.975	2.985
<i>izby</i>	izba	12.837	12.925	12.999
<i>powierzchnia użytkowa mieszkań</i>	m ²	272.114	274.401	276.104
Budynki mieszkalne w Gminie				
Ogółem	bud.	2.890	2.910	2.916
Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w %				
<i>wodociąg</i>	%	92,7	92,8	b.d.
<i>łazienka</i>	%	83,8	83,9	b.d.
<i>centralne ogrzewanie</i>	%	67,5	67,7	b.d.
Zasoby mieszkaniowe – wskaźniki				
<i>przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania</i>	m ²	91,9	92,2	92,5
<i>przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę</i>	m ²	25,9	26,2	26,5

W analizie zasobów mieszkaniowych nie można pominąć stopnia wyposażenia w podstawowe instalacje. Ocena ta pozwala określić warunki życia w danej jednostce. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego za 2017 r. większość mieszkań posiada dostęp do wodociągu i łazienki (odpowiednio 92,8 % i 83,9 %), natomiast centralne ogrzewanie posiada wyłącznie 67,7 % mieszkań.

5. Infrastruktura społeczna Gminy Frysztak

5.1 Oświata

Na terenie Gminy Frysztak funkcjonuje: Szkoła Podstawowa nr 1 we Frysztaku im. Józefa Wybickiego, Szkoła Podstawowa w Cieszynie, Szkoła Podstawowa w Gliniku Górnym, Zespół Szkół w Lubli, Zespół Szkół w Gogołowie, Zespół Szkół w Stępinie, Przedszkole Publiczne nr 1 we Frysztaku.

5.2 Kultura

Gminna Biblioteka Publiczna we Frysztaku

GBP jest gminną instytucją kultury, której organizatorem i jednostką prowadzącą jest Gmina Frysztak. W skład biblioteki wchodzi cztery filie biblioteczne: Filia w Cieszynie, Filia w Gogołowie, Filia w Lubli, Filia w Stępinie. Zbiory biblioteczne GBP i filii liczą ponad 46 tys. woluminów. Biblioteka posiada książki z zakresu: literatury pięknej polskiej i obcej, literatury popularnonaukowej ze wszystkich dziedzin wiedzy, literatury obcojęzycznej, lektury dla licealistów, bogaty zbiór piśmiennictwa na temat historii i współczesności gminy, regionu oraz dorobku intelektualnego i artystycznego twórców regionalnych. Biblioteka oferuje różne formy działania m.in.: spotkania autorskie, promocje książek, wieczory poetyckie, wernisaże, wystawy, spotkania teatralne, warsztaty plastyczno-literackie, konkursy czytelnicze, zajęcia edukacyjne związane z nowymi technologiami i możliwościami Internetu. Ponadto współtworzy projekty społeczno-edukacyjne oraz jest inicjatorem działań aktywizujących czytelniczo dla mieszkańców gminy.

Gminny Ośrodek Kultury we Frysztaku

GOK prowadzi wielokierunkową działalność edukacyjną, kulturalną i wychowawczą poprzez sztukę, tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego, wspieranie inicjatyw kulturalnych, tworzenie warunków dla rozwoju folkloru, a także rękodzieła ludowego i artystycznego, rozbudzanie i zaspokajanie lokalnych potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych i promocję Gminy. GOK współpracuje, otacza opieką i promuje rodzimych profesjonalnych i nieprofesjonalnych twórców, organizując wystawy, warsztaty i zachęcając do udziału w różnych konkursach i targach rękodzieła.

Ośrodek jest organizatorem wystaw, koncertów, wycieczek, spotkań autorskich oraz imprez rozrywkowych.

Pomieszczenia Ośrodka Kultury służą lokalnej społeczności jako miejsce rozmaitych zebrań i spotkań np. koła wędkarskiego, zebrań wiejskich, zebrań spółki wodnej, imprez rodzinnych, imprez szkolnych.

5.3 Służba zdrowia

Zadania w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na terenie Gminy Frysztak działają:

1. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "ESKULAP" Frysztak ul. Piętniewicza,
2. Niepubliczny Zakład Opieki Pielęgniarsko - Położniczej Frysztak ul. Piętniewicza,
3. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Zdrowia Frysztak ul. Rzeszowska,
4. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "ESKULAP" w Gogołowie,
5. Punkt Lekarski w Stępinie,
6. Punkt Lekarski w Lubli.

5.4 Pomoc społeczna

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Frysztaku jest gminną jednostką organizacyjną i budżetową utworzoną do realizowania zadań własnych i zadań zleconych Gminy z zakresu pomocy społecznej. Zadaniem Ośrodka jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie samodzielnie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości oraz zapobieganie powstawaniu takich sytuacji. Wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia ich niezbędnych potrzeb życiowych i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka oraz doprowadzenia do możliwie pełnego usamodzielnienia osób i rodzin oraz integracji ze środowiskiem. Ośrodek realizuje zadania w zakresie pomocy społecznej zlecone samorządowi gminnemu i zadania własne w trybie określonym przepisami ogólnie obowiązującymi. Realizując zadania pomocy społecznej Ośrodek współpracuje z różnymi instytucjami w celu pomocy podopiecznym, min. z: Urzędem Gminy, policją, szpitalami, GKRPA, organizacjami pozarządowymi, szkołami, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, GOK, GBP, sądem, kuratorami sądowymi, PCPR, Powiatowym Urzędem Pracy, ZUS, KRUS.

W roku 2019 struktura organizacyjna GOPS obejmowała 11 etatów: kierownik, pięciu pracowników socjalnych, czterech pracowników ds. świadczeń rodzinnych, wychowawczych i funduszu alimentacyjnego, główny księgowy. Ośrodek Pomocy Społecznej świadczy pomoc dla mieszkańców Gminy w różnej formie. Ogólnie w 2018 roku pomocą objęto 308 rodzin, a w nich 955 osób. Świadczenia pieniężne przyznano ogółem 208 osobom, 199 rodzinom.

Tabela 4. Liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną. Źródło: dane GOPS Frysztak.

	2016		2017		2018	
	I. osób	I. rodzin	I. osób	I. rodzin	I. osób	I. rodzin
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych OGÓŁEM, w tym:	1.143	322	1.001	291	995	308
świadczenia pieniężne	606	207	477	180	497	199
świadczenia niepieniężne	878	184	753	158	740	165

Jak wynika z powyższych danych, liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej maleje. Spośród osób, którym przyznano świadczenie ponad połowę stanowią osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej.

Jedną z form pomocy oferowaną przez GOPS jest praca socjalna świadczona na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Praca ta jest ukierunkowana na przywrócenie utraconej lub ograniczonej zdolności samodzielnego funkcjonowania osoby lub rodziny. Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na uzyskiwany dochód. Praca socjalna może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny. W kontrakcie socjalnym opracowuje się ocenę sytuacji osoby lub rodziny oraz formułuje cele, które ma osiągnąć osoba lub rodzina dla przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej. Pracownicy socjalni pomagają również osobom i rodzinom w załatwianiu spraw urzędowych: rent, emerytur, zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych, uzyskania orzeczenia o niepełnosprawności, uzyskania alimentów. Ponadto pracownicy socjalni podejmują szereg działań z różnych dziedzin, np.:

- praca socjalna na rzecz godziwych warunków mieszkaniowych,
- praca socjalna na rzecz rozwiązywania problemów bezrobocia np. kierowanie do udziału w projektach i kursach zawodowych,
- praca socjalna na rzecz poprawy stanu zdrowia, np. pomoc w załatwianiu dowozu i pobytu w szpitalu, pomoc w pozyskaniu sprzętu medycznego,
- organizowanie pomocy z zakresu usług opiekuńczych osobom starszym oraz organizowanie specjalistycznych usług opiekuńczych dzieciom niepełnosprawnym,
- pomoc w kierowaniu dzieci do udziału w koloniach letnich,
- działania interwencyjne w środowisku.

Tabela 5. Liczba osób i rodzin objętych pracą socjalną w latach 2016-2018. Źródło: dane GOPS Frysztak.

	2016	2017	2018
Liczba rodzin	158	165	189
Liczba osób w rodzinach	533	522	537

Jak wskazują dane zawarte w tabeli w latach 2016-2018 liczba rodzin objętych pracą socjalną stale wzrasta.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii

Podstawą prawną działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych w Gminie jest ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii. Zgodnie z przepisami wyżej wymienionych ustaw samorząd gminny zobowiązany jest do prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu. Przeciwdziałanie narkomanii realizuje się przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, gospodarczej, oświatowo-wychowawczej i zdrowotnej. Realizacja tych zadań prowadzona jest w postaci Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, uchwalanych corocznie przez Radę Gminy Frysztak.

Zadania określone w gminnych programach profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych obejmują przede wszystkim:

- zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu,
- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych,
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- działania zmierzające do zmniejszenia rozmiarów naruszeń prawa na rynku alkoholowym oraz prowadzenie procedur związanych z obowiązkiem poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego.

Cele gminnych program przeciwdziałania narkomanii to:

1. Prowadzenie działań wychowawczych i zapobiegawczych w kierunkach:
  - promocji zdrowego stylu życia,
  - wspierania uzależnionych i ich rodzin,
  - podejmowania i wspierania działań lokalnych, ogólnokrajowych oraz inicjatyw społecznych.
2. Dostarczenia informacji dotyczących uzależnień i skutków sięgania po narkotyki.
3. Ograniczenie liczby osób sięgających po narkotyki.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA)

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych powołana przez Wójta Gminy Frysztak realizuje „Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych” uchwalany przez Radę Gminy. GKRPA działa w oparciu o ustawę z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

W ramach działalności GKRPA zajmuje się wspieraniem osób uzależnionych i ich rodzin, kształtowaniem zdrowego stylu życia oraz pomaga rodzinom w trudnych sytuacjach życiowych. Członkowie GKRPA w trakcie diagnozowania problemu uzależnienia mają możliwości kierowania członków rodzin wymagających wsparcia do instytucji pomocowych.

Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Zespół Interdyscyplinarny realizuje cele i zadania określone w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie. W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi pracownicy socjalni GOPS Frysztak, przewodniczący GKRPA, pedagog szkolny, przedstawiciel służby zdrowia, przedstawiciel policji, kurator społeczny, przedstawiciel organizacji pozarządowych.

ZI działa w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach udzielających pomocy i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc.

5.5 Policja

Obszar działania Posterunku Policji we Frysztaku obejmuje teren gminy Frysztak. Posterunek zatrudnia 5 osób (kierownik, dwóch dzielnicowych, dochodzeniowo-śledczy i policjant).

Policja prowadzi całoroczne akcje prewencyjne, są to: „Bezpieczny Senior”, „Uwaga pies”, „Wandalizm”. Okresowe akcje prewencyjne m.in.: „Bezpieczne wakacje”, „Znicz”, „Boże Narodzenie”, „Wielkanoc”, „Bezpieczna droga do szkoły”, itp.

Tabela 6. Liczba przestępstw na terenie Gminy Frysztak. Źródło: dane Posterunku Policji we Frysztaku.

Wybrane kategorie przestępstw	2016	2017	2018
kradzież	4	7	3
włamanie	5	2	4
rozbój	0	0	1
uszkodzenie mienia	2	5	3
oszustwo / w tym oszustwa internetowe /	7	11	14
przywłaszczenie	2	0	1
groźba karalna	3	1	1
niestosowanie się do zakazu sądowego	2	1	1
nietrzeźwy kierujący pojazdem mechanicznym	12	9	11
nietrzeźwy kierujący rowerem	7	5	7
uszkodzenie ciała	2	3	1
pobicie	0	0	1
przestępstwa narkotykowe	5	4	2

5.6 Rekreacja i sport

Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji

Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji we Frysztaku dysponuje 4,5 ha ogrodzonej powierzchni rekreacyjno-sportowej. Obiekty na terenie ośrodka: baza szkoleniowo-noclegowa, basen kąpielowy, boisko piłkarskie, kort tenisowy, sala sportowa, uniwersalne boisko asfaltowe.

Podstawowym celem działalności GOSiR jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców Gminy Frysztak w zakresie kultury fizycznej i rekreacji, w tym utrzymanie terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych. Cele te GOSiR realizuje poprzez:

- 1) inicjowanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb ludności poprzez organizację różnych form aktywności fizycznej, sportu, rekreacji, wypoczynku i odnowy sił psychofizycznych człowieka,
- 2) tworzenie odpowiednich warunków technicznych oraz ich wykorzystanie i udostępnianie dla działalności w dziedzinie sportu, rekreacji, kultury fizycznej, turystyki i wypoczynku,
- 3) organizowanie w ramach działalności statutowej zajęć, zawodów, imprez sportowo-rekreacyjnych i turystycznych o charakterze masowym.

5.7 Organizacje społeczne

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Rada Gminy Frysztak corocznie uchwała Program współpracy Gminy Frysztak

z organizacjami pozarządowymi. Przedmiotowy program określa kierunki, obszary, formy współpracy jednostki samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi i podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Celem głównym współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi jest efektywne wykorzystanie społecznej aktywności w zaspokajaniu zbiorowych potrzeb mieszkańców Gminy Frysztak.

Na terenie gminy Frysztak zarejestrowanych jest niespełna 30 organizacji pozarządowych:

- Fundacja Młodych Talentów „Morgan”,
- Ziemia Frysztacka Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju,
- Stowarzyszenie Rozwoju Lokalnego i Pomocy Społecznej "Góra Chełm",
- Stowarzyszenie "Gogołów Bez Granic",
- Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Wsi Twierdza,
- Spółdzielnia Socjalna „Promotor”,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej "Jest Taka Sprawa",
- Stowarzyszenie Kobiet Ziemi Frysztackiej,
- Stowarzyszenie Pasjonaci Munduru i Pamięci,
- Stowarzyszenie Park Inicjatyw,
- Stowarzyszenie Miłośników Fortyfikacji i Kolejnictwa "Tunel",
- Strzyżowskie Stowarzyszenie Motocyklowe Moto Strzyżów,
- Podkarpackie Stowarzyszenie im. Mikołaja Frysztackiego,
- Stowarzyszenie Forum Społeczno-Gospodarcze,
- kluby sportowe (3):
  - Gminny Międzyszkolny Klub Sportowy "Strzelec" we Frysztaku,
  - Klub Sportowy "Orzeł" Lubla,
  - Międzyszkolny Klub Sportowy "Skarbek" Gogołów,
- ochotnicze straże pożarne (13):
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Cieszynie,
  - Ochotnicza Straż Pożarna we Frysztaku,
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Gogołowie,
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Lubli,
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Gliniku Średnim,
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Widaczu,
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Hucie Gogołowskiej,
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Stępinie,
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Kobylu,

- Ochotnicza Straż Pożarna w Pułankach,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Twierdzy,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Gliniku Górnym,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Gliniku Dolnym.

Ponadto na terenie Gminy aktywnie działają inne organizacje pozarządowe m. in. Stowarzyszenie „Aktywne Kobiety” z Wiśniowej, Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Okręgowy w Krośnie, Polski Czerwony Krzyż Oddział Rejonowy w Strzyżowie, parafialne oddziały Caritas.

6. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy

6.1 Analiza problemów społecznych Gminy Frysztak na podstawie danych instytucji

Najczęstszymi powodami przyznawania pomocy finansowej w latach 2016-2018 okazały się: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba i niepełnosprawność.

Tabela 7. Powody przyznawania świadczeń z pomocy społecznej w latach 2016-2018. Źródło: dane GOPS Frysztak.

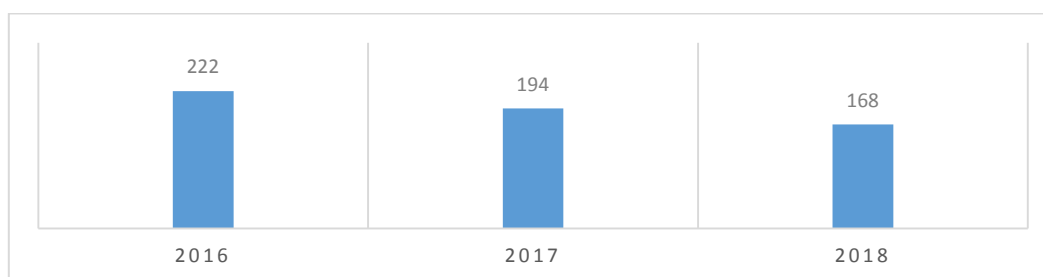
POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	LICZBA RODZIN		
	2016	2017	2018
Ubóstwo	222	194	168
Sieroctwo	0	0	0
Bezdomność	1	0	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa	58	54	48
W tym: Wielodzietność	51	49	42
Bezrobocie	193	159	148
Niepełnosprawność	128	130	127
Długotrwała lub ciężka choroba	172	173	188
Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	30	27	34
Przemoc w rodzinie	11	6	4
Alkoholizm	35	32	28
Narkomania	0	0	0
Trudności adaptacyjne po opuszczeniu zakładu karnego	2	0	3
Zdarzenie losowe	5	0	0
Sytuacja kryzysowa	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0

Ubóstwo

Ubóstwo jest określane jako stan uwarunkowany najczęściej niewystarczającą wysokością dochodów. Brak dochodów uniemożliwia zaspokajanie potrzeb, a przy utrzymującym się długim okresie występowania niedostatku, stanowi zagrożenie wykluczenia społecznego. Utrzymujący się stan ubóstwa powoduje niemożność zaspokajania podstawowych potrzeb we własnym zakresie oraz deficyty uczestnictwa w różnych sferach życia społecznego. Problem ubóstwa wiąże się z innymi czynnikami takimi jak: bezrobocie, choroby, dysfunkcyjność rodzin, alkoholizm. Na ubóstwo patrzy się też jako na problem niedożywienia, braku wykształcenia i złą jakość usług medycznych.

Jak ilustruje poniższy wykres liczba beneficjentów pomocy społecznej, którym udzielono wsparcia z powodu ubóstwa sukcesywnie malała. W 2018 r. zmniejszyła się o 24 % w stosunku do roku 2016.

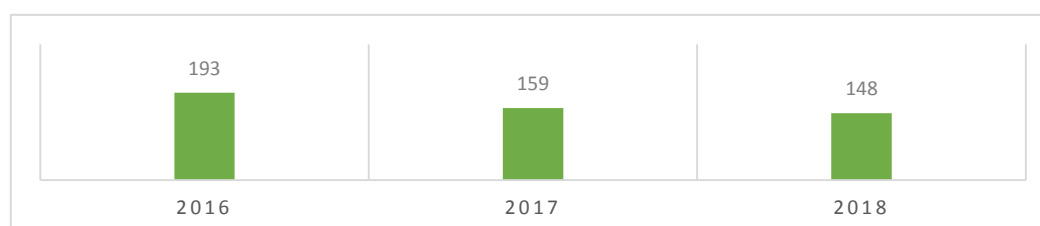
Wykres 9. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu ubóstwa w latach 2016-2018. Źródło: dane GOPS Fryszak.

Bezrobocie

Istotną przyczyną korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej jest bezrobocie. Liczba świadczeniobiorców z tego tytułu na przestrzeni trzech lat zmalała o 23 %.

Wykres 10. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezrobocia w latach 2016-2018. Źródło: dane GOPS Fryszak.

Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP również malała. Na przestrzeni trzech lat liczba zarejestrowanych bezrobotnych w PUP w Strzyżowie z terenu Gminy Fryszak zmalała o 22 %.

Tabela 8. Bezrobocie rejestrowane w Gminie Fryszak w latach 2016-2018. Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL>

Dane	2016	2017	2018
Liczba bezrobotnych ogółem	932	785	730
Bezrobotne kobiety	410	329	312
Bezrobotni mężczyźni	522	456	418

Odsetek osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności Gminy Frysztak w wieku produkcyjnym wynosił w 2018 roku 11,0 %. Udział procentowy bezrobotnych kobiet w 2018 roku wynosił 10,1 % i był niższy od wskaźnika określającego bezrobotnych mężczyzn 11,7 %.

Dane dotyczące stopy bezrobocia na tle powiatu, województwa i kraju przedstawione są w poniższej tabeli.

Tabela 9. Stopa bezrobocia w Powiecie Strzyżowskim, Województwie Podkarpackim oraz Kraju w latach 2016-2018. Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL>.

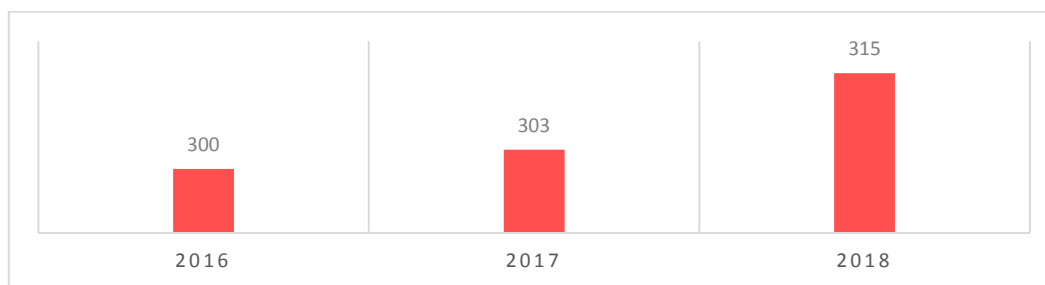
	2016	2017	2018
Powiat Strzyżowski	18,0	15,2	14,2
Województwo Podkarpackie	11,6	9,6	8,8
Polska	8,3	6,6	5,8

Jak wskazują dane poziom bezrobocia w Powiecie Strzyżowskim, jest ponad dwukrotnie wyższy niż średnia krajowa.

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba

Najważniejszym powodem trudnej sytuacji mieszkańców Gminy Frysztak korzystających z pomocy społecznej są problemy wynikające z niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby. Pomimo ogólnego spadku liczby mieszkańców Gminy korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej, liczba osób pobierających świadczenia w związku trudną sytuacją zdrowotną wzrosła w 2018 r. o 5 % w stosunku do roku 2016.

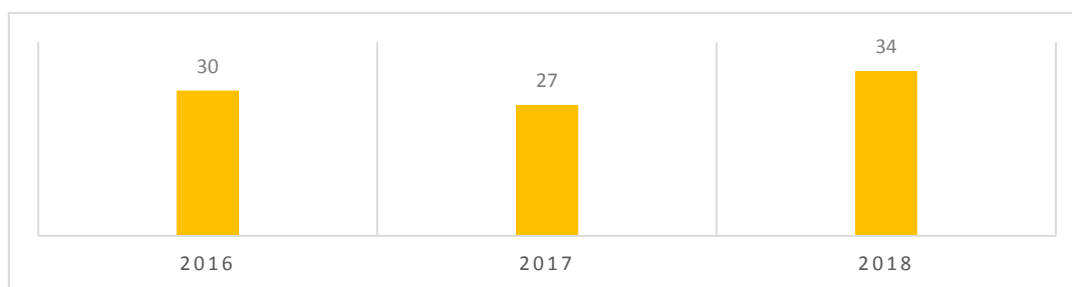
Wykres 11. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2016-2018. Źródło: dane GOPS Frysztak.

Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego

Istotnym powodem trudnej sytuacji życiowej beneficjentów pomocy społecznej w Gminie Frysztak, są problemy wynikające z ich bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Ilość rodzin objętych pomocą z tego tytułu w latach 2016-2018 wzrosła o 13 %.

Wykres 12. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w latach 2016-2018. Źródło: dane GOPS Frysztak.

Biorąc pod uwagę typy rodzin, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2016-2018 należy stwierdzić, że najczęściej świadczeniobiorcami były rodziny z dziećmi, jednakże zauważalny jest spadek liczebny tej kategorii oraz zmniejszenie jej udziału w ogólnej liczbie rodzin objętych pomocą społeczną (spadek o 12 %). Natomiast coraz częściej z pomocy społecznej korzystają rodziny emerytów i rencistów (wzrost o 31 %).

Tabela 10. Typy rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2016-2018. Źródło: dane GOPS Frysztak.

Rodzaj rodziny	Liczba rodzin		
	2016	2017	2018
Rodziny z dziećmi	191	164	168
w tym rodziny niepełne	17	10	10
Rodziny emerytów i rencistów	80	84	105

6.2 Problemy i oczekiwania społeczne na podstawie ankiety

Ankiety ewaluacyjne stanowią nieodłączny element diagnozy problemów społecznych, pojawiających się na terenie Gminy. W badaniu kwestionariuszowym udział wzięło łącznie 73 osoby (39 kobiet, 30 mężczyzn, w przypadku 4 ankiet odnotowano brak danych na temat płci). Osoby badane reprezentowały następujące kategorie:

Wykształcenie:

- podstawowe - 24
- zawodowe - 19
- średnie - 12
- policealne - 4
- wyższe - 11
- brak danych - 3

Zawód:

- uczeń - 17
- rolnik - 10
- przedsiębiorca - 5
- pracownik umysłowy - 13

Kategorie wiekowe:

- 13-16 lat - 13
- 17-25 lat - 11
- 26-59 lat - 45
- 60 i więcej - 3
- brak danych - 1
- pracownik fizyczny – 8
- emeryt/rencista - 10
- bezrobotny - 7
- inny (jaki?) – 1 gospodyni domowa
- brak danych - 3

Respondenci zostali poproszeni w pierwszej części ankiety o wypełnienie poniższej tabeli określając stopień zadowolenia z podanych warunków życia w Gminie. Należało zaznaczyć jedną z możliwych odpowiedzi od 0 do 4, przy czym 0 – bardzo niezadowolony/a; 1 – niezadowolony/a; 2 – niezdecydowany/a; 3 – zadowolony/a; 4 – bardzo zadowolony/a).

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolona z następujących warunków życia w Gminie*	Bardzo niezadowolony/a	Niezadowolony/a	Niezdecydowany/a	Zadowolony/a	Bardzo zadowolony/a
1. Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, kluby sportowe)	3	8	26	29	3
2. Dostęp do Internetu	3	8	16	30	13
3. Dostęp do informacji na temat wydarzeń w Gminie	2	7	12	37	13
4. Dostęp do kultury: biblioteka, koncerty, wystawy	0	7	21	34	8
5. Organizacja imprez cyklicznych w Gminie	3	9	20	30	6
6. Dostępność doradztwa psychologiczno-prawnego	2	11	36	18	5
7. Poziom pomocy społecznej	2	11	25	27	7
8. Poziom opieki zdrowotnej	0	11	27	27	6
9. Bezpieczeństwo publiczne	0	7	19	33	10
10. Warunki mieszkaniowe	0	7	13	41	11
11. Miejsca rekreacji (np. parki, skwer, place zabaw)	3	12	22	24	8
12. Jakość szkół	0	4	19	36	11
13. Dostępność przedszkoli	1	4	17	36	13
14. Żywotność lokalnej tradycji i historii w codziennym życiu	0	5	22	35	9
15. Siła więzi międzyludzkich integrujących mieszkańców	0	13	33	20	3
16. Dostępność handlu i usług	0	3	16	38	12
17. Poziom udziału mieszkańców w życiu publicznym Gminy	1	13	26	23	9

* Nie wszyscy badani odpowiedzieli na wszystkie pytania

Najbardziej pozytywnie (odpowiadając „Zadowolony/a” lub „Bardzo zadowolony/a”) ocenili respondenci następujące aspekty życia w Gminie Frysztak:

- Dostępność handlu i usług (72%);
- Warunki mieszkaniowe (72%);
- Dostęp do informacji na temat wydarzeń w gminie (70%).

Najmniej usatysfakcjonowani ankietowani okazali się w stosunku do następujących obszarów funkcjonowania Gminy (odpowiedź „Niezadowolony/a” lub „Bardzo niezadowolony/a”):

- Miejsca rekreacji (np. parki, skwer, place zabaw) (22%);

- Poziom udziału mieszkańców w życiu publicznym gminy (19%);
- Siła więzi międzyludzkich integrujących mieszkańców (19%).

Drugą integralną częścią ankiety były pytania odnoszące się do problemów społecznych poszczególnych grup i obszarów, tj. dzieci i młodzieży, rodzin, osób starszych, obszar opieki zdrowotnej, edukacji, sportu i kultury. Poniżej przedstawiono i scharakteryzowano szczegółowo odpowiedzi na sześć pytań:

1. Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy ?

- a) Brak pozytywnych wzorców i autorytetów (26 wskazania)
- b) Przemoc ze strony rodziców (4)
- c) Alkohol i papierosy (31)
- d) Narkotyki (12)
- e) Chuligaństwo (14)
- f) Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu (32)
- g) Bezproduktywne spędzanie czasu wolnego (25)
- h) Inne: uzależnienie od komputera; brak miejsc do spędzania czasu wolnego na terenie gminy.

2. Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

- a) Nieporadność życiowa (19)
- b) Ubóstwo (14)
- c) Bezrobocie (48)
- d) Alkoholizm (25)
- e) Bezradność opiekuńczo-wychowawcza (7)
- f) Brak poradnictwa psychologiczno-prawnego (2)
- g) Niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami (12)
- h) Zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych (14)
- i) Inne: lenistwo; niechęć do jakiegokolwiek pracy i czekanie na pomoc ze strony gminy.

3. Jakie problemy społeczne osób starszych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy ?

- a) Izolacja społeczna, samotność (49)
- b) Izolacja rodzinna, odrzucenie (23)
- c) Niepełnosprawność (19)
- d) Niezdolność do samoobsługi (22)
- e) Brak zorganizowanych form wspólnego spędzania czasu (22)
- f) Inne: opieka zdrowotna; migracja dzieci za granicę.

4. Jakie problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy ?

- a) Długi okres oczekiwania na usługi medyczne (62)
- b) Mała liczba lekarzy specjalistów (62)
- c) Ograniczona liczba wizyt domowych lekarza u osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych (10)
- d) Inne: skupienie usług medycznych w jednym miejscu; problemy w dojeździe.

5. Jakie problemy społeczne w obszarze edukacji uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy ?

- a) Brak placówek wychowywania przedszkolnego (10)
- b) Brak wykorzystania bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki (50)
- c) Niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne (39)
- d) Brak stołówek szkolnych (13)
- e) Inne: dożywianie dzieci powinno być od 1 września, a nie od połowy września; brak funduszy na szkoły, w których jest niewystarczająca liczba dzieci; niż demograficzny; brak zorganizowania czasu wolnego dla dzieci np. zajęcia sportowe.

6. Jakie problemy społeczne w obszarze sportu i kultury uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy ?

- a) Brak organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową (16)
- b) Brak wiejskich świetlic i ognisk kultury (47)
- c) Nie w pełni wykorzystany potencjał historii i kultury regionu (15)
- d) Niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży (24)
- e) Zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych (28)
- f) Inne: (0).

Za najważniejsze problemy społeczne dotyczące Gminę Frysztak mieszkańcy uznali:

1) wśród dzieci i młodzieży:

- Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu - 22%;
- Alkohol i papierosy - 21%;

2) wśród rodzin:

- Bezrobocie – 34%;
- Alkoholizm – 17%;

3) wśród osób starszych:

- Izolacja społeczna (samotność) - 36%;
- Alkohol i papierosy - 17%;

4) w obszarze opieki zdrowotnej:

- Mała liczba lekarzy specjalistów - 46%;
- Długi okres oczekiwania na usługi medyczne - 46%;

5) w obszarze edukacji:

- Brak wykorzystania bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki - 43%;
- Niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne - 34%;

6) w obszarze sportu i kultury:

- Brak wiejskich świetlic i ognisk kultury - 36%;
- Zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych - 22%.

Jeśli według Pana/Pani pominęliśmy w ankiecie jakiś ważny problem, to proszę go opisać w tym miejscu:

- w każdej wsi powinien być chodnik prowadzący do szkoły i innych miejsc często odwiedzanych;
- zamykanie małych szkół;
- brak chodnika w niektórych miejscowościach o natężonym ruchu drogowym;
- więcej zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży bezpłatnych tak, aby bezproduktywnie nie spędzali czasu wolnego, aby mieli wybór z oferty co ich interesuje i aby dowozy były bezpłatne, bo nie wszystkich rodziców stać na to, a dzieci są chętne na takie zajęcia chodzić. Podkreślam zajęcia i dowozy bezpłatne;
- organizowanie wyjazdów na basen ze szkoły.

Kolejną częścią ankiety były wymienione poniżej zadania, służące rozwiązywaniu problemów społecznych na terenie Gminy. Ankietowani zostali poproszeni o ocenę używając skali od 1 do 10, na ile ważne są poszczególne zadania przez wpisanie jednej cyfry ze skali w kolumnie po prawej stronie za każdym zdaniem. Po uśrednieniu wyników, oceny respondentów przedstawiają się następująco:

1.	Utworzenie punktu informacyjnego w gminie oferującego usługi doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy.	7,28
2.	Mobilny punkt pomocy specjalistycznej dla osób uzależnionych.	6,45
3.	Dzienny Dom Pomocy Społecznej.	6,34
4.	Likwidacja barier architektonicznych w urzędach.	6,20
5.	Mieszkania chronione, lokale socjalne.	6,02
6.	Usługi opiekuńcze dla osób starszych i/lub niepełnosprawnych.	7,46
7.	Stworzenie sieci pomocy sąsiedzkiej.	6,45
8.	Założenie grupy wsparcia dla osób niepełnosprawnych.	6,75

9.	Założenie grupy wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	7,06
10.	Organizacja miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy.	4,76
11.	Założenie wolontariatu	5,79
12.	Finansowanie płatnych szczepionek dla dzieci	7,32
13.	Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (kardiolog, diabetolog, onkolog).	8,73
14.	Pomoc psychologa/terapeuty, profilaktyka uzależnień dla dzieci, młodzieży i dorosłych.	7,71
15.	Stypendia dla dzieci z ubogich rodzin.	7,28
16.	Zapewnienie dostępu do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach i przedszkolach.	7,76
17.	Wydłużenie czasu pracy przedszkoli.	6,40
18.	Poszerzenie oferty o oddział żłobkowy.	6,73
19.	Zwiększenie ilości obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie placówek oświatowych.	6,41
20.	Potrzeba pedagogizacji rodziców i dzieci	6,45

Powyższa tabela ilustruje, jak wysoki priorytet przyznali ankietowani konkretnym zadaniom, mającym na celu rozwiązanie różnych problemów społecznych (skala od 1 do 10, ocena średnia grupy).

Najwyższe oceny uzyskały:

- 1) Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (kardiolog, diabetolog, onkolog) – 8,73;
- 2) Zapewnienie dostępu do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach i przedszkolach – 7,76;
- 3) Pomoc psychologa/terapeuty, profilaktyka uzależnień dla dzieci, młodzieży i dorosłych – 7,71.

Za zadania o najniższym priorytecie zostały uznane:

- 1) Organizacja miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy – 4,76.
- 2) Założenie wolontariatu – 5,79;
- 3) Mieszkania chronione, lokale socjalne – 6,02.

Jeśli według Pana/Pani warto podjąć inne zadania, inicjatywy na rzecz integracji społecznej mieszkańców, które nie zostały wcześniej wymienione w ankiecie, to proszę wymienić poniżej:

- w domach strażaka i w domach ludowych powinny się odbywać spotkania dla dzieci i młodzieży;
- bardziej dbać o Straż;
- zwiększyć dostęp do Internetu;
- więcej imprez integracyjnych;
- większy dostęp do Internetu.

6.3 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- atrakcyjne położenie gminy - małe zanieczyszczenie środowiska naturalnego - funkcjonowanie na terenie gminy Parku Krajobrazowego - obecność zabytków, pomników przyrody i rzadkich gatunków roślin - działalność instytucji i stowarzyszeń działających w zakresie kultury, sportu i turystyki	- zły stan dróg - zagrożenie powodziowe na terenach położonych bezpośrednio przy rzekach i potokach - niska świadomość mieszkańców gminy na temat gospodarki odpadami - wysoka stopa bezrobocia - starzenie się populacji - niski odsetek osób z wyższym wykształceniem - niewielkie możliwości znalezienia zatrudnienia na terenie Gminy - ograniczona ilość środków finansowych na remonty i budownictwo - niewystarczające środki na inwestycje w oświacie - niedostateczne wyposażenie szkół w pomoce dydaktyczno-naukowe - brak nowoczesnego sprzętu medycznego - słabo rozwinięta specjalistyczna sieć placówek handlowych na terenie gminy - niedostateczna promocja gospodarcza i turystyczna
SZANSE	ZAGROŻENIA
- rozwój turystyki, agroturystyki - rozwój ekonomii społecznej - rozwój społeczeństwa obywatelskiego - wymiana doświadczeń i czerpanie wzorców, wsparcie szkoleniowe - tworzenie i wdrażanie specjalnych programów pomocowych - wykorzystanie zewnętrznych środków finansowych - rozwój społecznych grup wsparcia - polityka prorodzinna - standardy zabezpieczenia społecznego wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej - programy przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu - zapotrzebowanie na zdrową żywność - rozwój stowarzyszeń i organizacji pozarządowych - stopniowa likwidacja barier architektonicznych - stałe szkolenie zawodowe kadry pomocy społecznej	- dalsza migracja młodych ludzi poza teren gminy - bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów - brak zabezpieczenia społecznego na wypadek choroby, starości - brak środków na rozbudowę infrastruktury technicznej - ograniczenie środków budżetowych na rozwój placówek oświatowych - brak ośrodków dziennej opieki dla ludzi starszych - brak zainteresowania w zakresie świadczenia usług społecznych

7. Planowanie działań

7.1 Misja i wizja Gminy Frysztak

Misja Gminy Frysztak:

Dążenie do poprawy jakości warunków życia i stworzenia równych szans rozwoju wszystkim mieszkańcom oraz wspieranie tworzenia aktywnego lokalnego ośrodka społecznego i kulturalnego w czystej ekologicznie i atrakcyjnej turystycznie gminie.

Wizja rozwoju społecznego Gminy Frysztak:

Gmina Frysztak dążąc do poprawy jakości życia swoich mieszkańców, przeciwdziała marginalizacji społecznej oraz eliminuje negatywne zjawiska. Gmina Frysztak wykorzystuje własne walory przyrodnicze, turystyczne i agroturystyczne. Gmina Frysztak jest gminą o zintegrowanej społeczności, której mieszkańcy i władze lokalne podejmują projekty i działania zapewniające trwały rozwój.

Kluczowym zadaniem władz Gminy Frysztak jest zapewnienie wysokiego poziomu życia swoim mieszkańcom, a więc stworzenie możliwości i warunków do rozwoju we wszystkich dziedzinach życia. Na szczególną uwagę zasługują osoby, które z takich czy innych przyczyn samodzielnie nie są w stanie włączyć się w szereg przemian podnoszących warunki życiowe społeczności lokalnej. Specjalistyczne wsparcie tych osób stworzy im szansę do rozwoju, a co za tym idzie przełoży się na ograniczenie wykluczenia społecznego w gminie. Zakres zadań związanych ze sferą społeczną oddziałującą na standard życia mieszkańców jest bardzo szeroki. Wizja rozwoju gminy zostanie zrealizowana poprzez działania z zakresu: sportu, rekreacji, turystyki, edukacji, kultury, opieki zdrowotnej i pomocy społecznej.

7.2 Prognoza zmian w zakresie objętym strategią

Analiza szerokiego spektrum programów rozwoju, których wdrażanie będzie w perspektywie co najmniej najbliższych 10 lat oddziaływać na sytuację w Gminie Frysztak, pozwala prognozować, że w tym okresie, pomoc społeczna stanowić będzie fundamentalny element w polityce zarówno państwa polskiego, jak i samorządu lokalnego.

Gmina Frysztak, podobnie jak inne samorządy w Polsce, stanie wkrótce przed koniecznością zmierzenia się z nowymi problemami wynikającymi zarówno z uwarunkowań lokalnych, jak wpływu zewnętrznej sytuacji społeczno-polityczno-gospodarczej. Wśród czynników zewnętrznych mających istotny wpływ na sytuację społeczną w Gminie warto wymienić te, które wynikają z niekorzystnych

perspektyw demograficznych – starzenie się społeczeństwa Gminy, migracji - zwłaszcza ludzi młodych, napływu imigrantów, niekorzystnych zmian w obszarze podstawowych wartości rodzinnych skutkujących rozbiem rodzin, w tym rodzin wielopokoleniowych, oraz innych nieznanych jeszcze dzisiaj zagrożeń.

Mając na względzie oddziaływanie i problemy globalne, lokalna polityka społeczna w Gminie Frysztak musi uwzględniać narastający problem starzenia się społeczeństwa, zmiany systemu wartości, zmiany w strukturze rodziny, czy też powiększające się obszary zagrożeń funkcjonowania jednostki i rodziny. Można więc przyjąć, że pomoc społeczna będzie podlegać dużym przemianom zarówno w układzie instytucjonalnym, jak i zadaniowym. Rozwój sytuacji społecznej na terenie Gminy będzie ściśle związany z rozwojem ekonomiczno-społecznym społeczności lokalnej. Uwzględniając przeprowadzoną diagnozę sytuacji społecznej w Gminie Frysztak oraz skalę i znaczenie społeczne ujawniających się problemów określono cele strategiczne, operacyjne i zadania, które uwzględniają zagrożenia i problemy wynikające z sytuacji zewnętrznej, ale przede wszystkim biorą pod uwagę uwarunkowania lokalne.

Uwzględniając dostępne opracowania analityczne, wyniki ankiet, oraz przeprowadzoną diagnozę lokalnej sytuacji w sferze społecznej sformułowano prognozę przewidywanego rozwoju sytuacji w sferze społecznej.

W układzie celów strategicznych przedstawia się ona następująco:

1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu: bezrobociem, ubóstwem, bezdomnością i uzależnieniami

Prognozuje się:

- narastające potrzeby niesienia pomocy osobom długotrwale pozostającym bez pracy, występowanie poczucia bezradności wśród osób, które utraciły pracę, postępującą dezaktualizację kwalifikacji szczególnie osób długotrwale bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo;
- dalsze rozwarstwienie materialne społeczeństwa,
- ubożenie rodzin emerytów i rencistów;
- utrzymywanie się niedoboru pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych i ich rodzin, rozproszenie i niewystarczający poziom integracji działań pomocowych świadczonych osobom dotkniętym przemocą, utrzymywanie się niewystarczającego poziomu profilaktyki w zakresie rozwiązywania problemów przemocy oraz przeciwdziałania uzależnieniom, utrzymywanie się zapotrzebowania na usługi edukacyjne dotyczące problemu przemocy oraz przeciwdziałania uzależnieniom;

2. Wspieranie rodzin, wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży

Prognozuje się:

- niską dietność rodzin dyktowaną m.in. czynnikami ekonomicznymi;
- zwiększającą się liczbę rodzin niepełnych, wymagających wsparcia alimentacyjnego;
- niewystarczający w stosunku do narastających potrzeb poziom funkcjonowania systemu pieczy zastępczej;
- utrzymywanie się potrzeb w zakresie usług socjalnych i opiekuńczych świadczonych przez instytucje pomocy społecznej oraz organizacje pozarządowe w stosunku do rodzin;
- występowanie zjawiska niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, w wychowaniu dzieci;

3. Wspieranie działań służących poprawie jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych oraz utrzymanie ich w środowisku zamieszkania

Prognozuje się:

- niewystarczająca jakość życia osób z niepełnosprawnością, występowanie sytuacji niepełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, występowanie stanu niewystarczającej integracji społecznej osób z niepełnosprawnością;
- występowanie istotnego odsetka osób bezrobotnych, dla których niepełnosprawność jest dodatkowym ograniczeniem w dostępie do zatrudnienia;
- utrzymywanie się potrzeb w zakresie usług socjalnych i opiekuńczych w stosunku do osób z niepełnosprawnością i ich rodzin;
- utrzymywanie się potrzeb pomocy względem osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin;
- występowanie izolacji i wykluczenia z życia społecznego osób starszych;
- pogłębiające się ubóstwo osób starszych;
- wzrastające potrzeby w zakresie usług socjalnych i opiekuńczych w stosunku do osób starszych;

4. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i profesjonalizacja służb społecznych

Prognozuje się:

- utrzymywanie się zapotrzebowania na nowe lub unowocześnione usługi świadczone przez przygotowane do tego podmioty sektora pozarządowego osobom oraz rodzinom;
- występowanie potrzeb wymagających rozwiązań innowacyjnych dla obszaru polityki społecznej;
- tworzenie szerokich partnerstw lokalnych w celu rozwiązywania problemów społecznych;
- wzrost aktywności społecznej mieszkańców;
- utrzymywanie się rozproszenia inicjatyw i działań prowadzonych przez instytucje publiczne i prywatne.

Przedstawione powyżej prognozy pozwalają zdefiniować system działań, czyli strategię, która powinna być zrealizowana, aby ograniczyć skutki różnorodnych zagrożeń wynikających zarówno z uwarunkowań zewnętrznych, naturalnych zjawisk biologicznych (np. niepełnosprawności), problemów cywilizacyjnych, jak i niedoskonałości lokalnego systemu polityki społecznej. Proponowana strategia będzie obejmować osiągnięcie celów nastawionych na eliminację zagrożeń oraz poprawę sytuacji, która w czasie opracowywania Strategii została zidentyfikowana jako niekorzystna.

Wprowadzanie zmian społecznych na terenie Gminy Frysztak, poprzez realizację celów i zadań strategicznych, zaowocuje ograniczeniem skutków rozpoznanych problemów społecznych, intensyfikacją rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy oraz poprawą jakości życia mieszkańców. Prognozuje się, że realizowane działania zaktywizują i zachęcą mieszkańców do udziału w rozwiązywaniu problemów dotyczących społeczność lokalną. Wdrożenie strategii spowoduje:

- poprawę bezpieczeństwa socjalnego obywateli oraz poprawę warunków ich życia,
- zwiększenie liczby miejsc na lokalnym rynku pracy,
- wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie,
- poprawę stanu zdrowia i sprawności fizycznej, w tym szczególnie osób starszych i niepełnosprawnych,
- poprawę jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych,
- zapewnienie dostępu do usług pielęgnacyjnych i opiekuńczych w środowisku zamieszkania, bez konieczności kierowania mieszkańców do domów pomocy społecznej,
- wzmocnienie pozycji rodziny w społeczności lokalnej,
- zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie,
- zmniejszenie rozmiaru problemu uzależnień w gminie,
- stworzenie dogodnych warunków rozwoju dzieci i młodzieży.

Osiągnięcie prognozowanych zmian będzie możliwe przy zaangażowaniu wszystkich instytucji działających na terenie Gminy, podmiotów społecznych i gospodarczych oraz przedstawicieli społeczności lokalnej.

7.3 Cele strategiczne, operacyjne i zadania

Celem strategii są działania długookresowe i długofalowe, polegające na inwestycji w kapitał ludzki, system edukacji, aktywność obywatelską, poprawę sytuacji materialnej, co przekłada się na działania na rzecz poprawy zatrudnienia oraz budowania lokalnego rynku pracy. Kompleksowa pomoc osobom z problemami społecznymi powinna opierać się ponadto na profilaktyce, systematycznym

monitorowaniu sytuacji społecznej i wczesnym reagowaniu na dostrzegane deficyty. Szczegółowa diagnoza i analiza sytuacji społecznej Gminy Frysztak połączona z badaniami ankietowymi, pozwoliła wyodrębnić następujące cele strategiczne, w ramach których wyodrębniono cele operacyjne i kierunki działań oraz określono wykonawców zadań.

Cel strategiczny nr 1:

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu: bezrobociem, ubóstwem, bezdomnością i uzależnieniami.

Cele operacyjne	Kierunki działań	Wykonawcy
1.1 Podejmowanie działań służących ograniczeniu skali bezrobocia i ubóstwa	Tworzenie i realizacja programów przeciwdziałania ubóstwu i bezrobociu	GOPS, PUP, JST, NGO
	Integracja i intensyfikacja działań z zakresu pomocy społecznej i instytucji rynku pracy służących aktywizacji beneficjentów pomocy społecznej, np. prac społecznie użytecznych, staży zawodowych, prac interwencyjnych	GOPS, PUP, JST, NGO
	Prowadzenie kursów i szkoleń zawodowych dla osób dorosłych	GOPS, PUP, NGO
	Usługi doradztwa zawodowego oraz poradnictwa psychologicznego, spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe, inne	GOPS, PUP, JST, Oświata, NGO
	Stworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz aktywizacji osób niepracujących	GOPS, PUP, JST, Oświata, NGO
	Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych	JST, NGO
	Tworzenie sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów tworzących nowe miejsca pracy	PUP, JST
1.2 Rozwijanie gminnego modelu przeciwdziałania i wychodzenia z bezdomności	Systematyczne monitorowanie problemu bezdomności	GOPS, Policja
	Zapewnienie osobom bezdomnym schronienia, pomocy socjalnej, psychologicznej, reintegracji społecznej i zawodowej, w szczególności przy wykorzystaniu indywidualnych planów wychodzenia z bezdomności	GOPS, JST, GKRPA, Policja, NGO
	Organizacja funkcjonowania mieszkań wspomaganych dla osób bezdomnych, po odbyciu kary pozbawienia wolności, opuszczających placówki wychowawcze	GOPS, JST, NGO
1.3 Rozbudowa i wzmacnianie systemu przeciwdziałania i rozwiązywania problemów uzależnień	Rozwijanie systemu pomocy rodzinom z problemem uzależnienia oraz dotkniętych przemocą poprzez kompleksowość i interdyscyplinarność podejmowanych działań	GOPS, JST, GKRPA, Oświata, ZI, Policja, NGO
	Działania profilaktyczne w zakresie edukacji społecznej i promowania zdrowego – trzeźwego stylu życia. Promocja życia bez alkoholu i alternatywnych form spędzania wolnego czasu	GOPS, JST, GKRPA, Oświata, ZI, Policja, NGO
	Tworzenie grup wsparcia dla rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe	GOPS, JST, ZI, NGO

	Podejmowanie działań w zakresie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej osób uzależnionych oraz członków ich rodzin	GOPS, JST, GKRPA, Oświata, ZI, Policja, NGO
1.4 Zintegrowanie działań służących przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu	Tworzenie i realizowanie kompleksowych projektów służących przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu	GOPS, PUP, JST, GKRPA, Oświata, ZI, Policja, NGO
	Organizacja wsparcia dla osób opuszczających zakłady karne	GOPS, PUP, JST, GKRPA, ZI, Policja, NGO
	Dążenie do interdyscyplinarnej współpracy podmiotów działających na rzecz osób wykluczonych, bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym	GOPS, PUP, JST, GKRPA, Oświata, ZI, Policja, NGO

Cel strategiczny nr 2:

Wspieranie rodzin, wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.

Cele operacyjne	Kierunki działań	Wykonawcy
2.1 Wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej	Wspieranie rodzin w zakresie zabezpieczenia potrzeb mieszkaniowych	GOPS, NGO, JST,
	Rozwijanie systemu ulg skierowanych do rodzin wielodzietnych i promocja modelu rodziny wielodzietnej	GOPS, NGO, Oświata, JST, GKRPA, Parafie
	Organizowanie warsztatów kompetencji rodzicielskich, pedagogizacja rodziców	GOPS, Oświata
	Wsparcie asystenta rodziny w pracy nad przywróceniem prawidłowego funkcjonowania rodziny	GOPS
	Zapewnienie dostępności do opieki przedszkolnej i żłobka	GOPS, NGO, Oświata, JST
	Podejmowanie działań zmierzających do powrotu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej do rodziny biologicznej	GOPS, NGO, GKRPA, Policja
	Rozwijanie interdyscyplinarności w działaniach podejmowanych na rzecz wsparcia rodzin	GOPS, NGO, Oświata, JST, GKRPA, Policja, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
2.2 Tworzenie warunków dla prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży	Zapewnienie odpowiedniej pomocy socjalnej (ubranie, wyżywienie, wyprawka szkolna itp.) dzieciom z rodzin ubogich	GOPS, NGO, Oświata, JST
	Organizacja zajęć z wczesnego wspomagania rozwoju, prowadzenie grup socjoterapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania, organizowanie specjalistycznych usług opiekuńczych	GOPS, NGO, Oświata, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
	Zapewnienie pomocy psychologicznej, korekcyjno-kompensacyjnej dzieciom przejawiającym trudności w nauce	GOPS, NGO, Oświata, JST, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
	Prowadzenie prac z uczniem zdolnym poprzez zajęcia pozalekcyjne, koła zainteresowań, przygotowanie do konkursów, olimpiad	NGO, Oświata

	Organizacja zajęć wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów	NGO, Oświata
	Rozwijanie bazy edukacyjnej, służącej realizowaniu zainteresowań oraz zagospodarowaniu czasu wolnego dzieciom i młodzieży	Oświata, JST, NGO
2.3 Popularyzacja aktywnego wypoczynku przez uprawianie sportu i rekreację	Organizacja zawodów sportowych	Oświata, JST, NGO
	Prowadzenie treningów dla członków klubów sportowych	Oświata, JST, NGO
	Organizacja wycieczek turystyczno-krajoznawczych	Oświata, JST, NGO
	Organizacja zajęć sportowych dla mieszkańców gminy	Oświata, JST, NGO
	Organizacja kampanii promujących aktywny styl życia	Oświata, JST, NGO
2.4 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego	Organizacja konkursów o tematyce kulturalnej dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców gminy	NGO, Oświata, JST
	Rozwijanie wśród mieszkańców gminy, w tym szczególnie dzieci i młodzieży, różnorodnych zainteresowań poprzez organizację warsztatów (warsztaty taneczne, muzyczne, wokalne, plastyczne, teatralne, fotograficzne, dziennikarskie i inne), kół zainteresowań	NGO, Oświata, JST
	Organizacja konkursów o tematyce regionalnej, prezentacja twórców ludowych	NGO, Oświata, JST
	Prowadzenie działań służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego Gminy dla przyszłych pokoleń	NGO, Oświata, JST

Cel strategiczny nr 3:

Wspieranie działań służących poprawie jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych oraz utrzymanie ich w środowisku zamieszkania.

Cele operacyjne	Kierunki działań	Wykonawcy
3.1 Rozwijanie usług społecznych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	Zapewnienie odpowiedniej do potrzeb ilości i jakości usług opiekuńczych	GOPS, JST, NGO
	Zapewnienie osobom starszym i niepełnosprawnym potrzebującym całodobowej instytucjonalnej pomocy i miejsc w domach pomocy społecznej	GOPS, JST, NGO
	Wspieranie funkcjonowania mieszkalnictwa wspomaganego dla osób starszych i niepełnosprawnych	GOPS, JST, NGO, PCPR
	Utworzenie domu dziennego pobytu dla osób starszych	GOPS, JST, NGO
	Organizacja i wspieranie działalności wolontariatu na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	GOPS, JST, NGO, Oświata
3.2 Tworzenie oferty edukacyjnej skierowanej do osób starszych	Opracowywanie i realizacja programów promujących zdrowie wśród seniorów i aktywne spędzanie wolnego czasu	GOPS, JST, NGO, GKRPA

	Opracowywanie i realizacja programów edukacyjnych przeciwdziałających wykluczeniu osób starszych w szczególności e-wykluczeniu (kursy komputerowe, warsztaty)	GOPS, JST, NGO
3.3 Wsparcie aktywności społecznej promującej integrację wewnątrz- i międzypokoleniową	Utworzenie i wspieranie działalności klubu seniora	GOPS, JST, NGO
	Wsparcie i promocja aktywności kulturalnej, fizycznej i rekreacyjnej osób starszych	GOPS, JST, NGO
	Opracowywanie i realizacja programów promujących integrację międzypokoleniową, wykorzystywanie wiedzy seniorów o historii i kulturze regionu	GOPS, JST, NGO, Oświata
3.4 Działania na rzecz partycypacji społecznej osób starszych	Budowanie pozytywnego wizerunku starości, np. promowanie małżeństw z długoletnim stażem	GOPS, JST, NGO
	Promowanie uczestnictwa osób starszych w organizacjach pozarządowych	GOPS, JST, NGO
3.5 Realizacja działań w dziedzinie promocji zdrowia	Prowadzenie kampanii edukacyjnych promujących zdrowy styl życia	GOPS, NGO, Oświata, PCPR, Służba zdrowia
	Opracowywanie i wdrażanie programów profilaktycznych, zdrowotnych przeciwdziałających niepełnosprawności	GOPS, NGO, PCPR, Służba zdrowia
3.6 Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem	Wspieranie działań ukierunkowanych na aktywizację zawodową i zatrudnianie osób niepełnosprawnych	GOPS, JST, NGO, PCPR
	Umożliwienie osobom niepełnosprawnym aktywnego udziału w działalności sportowej i kulturalnej	GOPS, JST, NGO, PCPR
	Organizowanie spotkań, konsultacji, konferencji dotyczących problemów osób niepełnosprawnych	GOPS, JST, NGO, PCPR
	Zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do edukacji poprzez realizację kształcenia integracyjnego i specjalnego	GOPS, JST, NGO, PCPR
	Likwidacja barier m.in. architektonicznych, komunikacyjnych i społecznych, utrudniających osobom niepełnosprawnym pełne uczestnictwo w życiu społecznym	GOPS, JST, NGO, PCPR

Cel strategiczny nr 4:

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i profesjonalizacja służb społecznych.

Cele operacyjne	Kierunki działań	Wykonawcy
4.1 Wsparcie działalności grup obywatelskich i organizacji pozarządowych	Wsparcie organizacji pozarządowych, w tym doradztwo prawne, finansowe i lokalowe oraz świadczenie poradnictwa dla organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania grantów i dotacji, środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe	GOPS, NGO, JST
	Zlecanie organizacjom pozarządowym realizacji zadań publicznych	GOPS, NGO, JST
	Organizacja trójsektorowych konferencji, spotkań, szkoleń	GOPS, NGO, JST

4.2 Dążenie do dalszej profesjonalizacji kadr instytucji pomocy społecznej	Budowanie pozytywnego wizerunku pracowników instytucji pomocy społecznej jako czynnika integracji lokalnej	GOPS, NGO, JST, Oświata
	Popularyzacja interdyscyplinarnego modelu pracy	GOPS, NGO, JST
	Umożliwianie pracownikom instytucji pomocy społecznej możliwości podnoszenia kwalifikacji i superwizji	GOPS, NGO, JST

Odpowiedzialne za realizację powyższych celów i zadań są wszystkie instytucje i organizacje działające na terenie gminy Frysztak w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej: jednostki organizacyjne Gminy Frysztak (Urząd Gminy, GOPS, GOK, GBP, GOSiR, ZOEAS), placówki oświatowe, świetlice, placówki służby zdrowia, organizacje pozarządowe oraz inne instytucje i organizacje współpracujące w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.

7.4 Harmonogram wdrażania Strategii

Cele operacyjne	Kierunki działań	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
1.1 Podejmowanie działań służących ograniczeniu skali bezrobocia i ubóstwa	Tworzenie i realizacja programów przeciwdziałania ubóstwu i bezrobociu										
	Integracja i intensyfikacja działań z zakresu pomocy społecznej i instytucji rynku pracy służących aktywizacji beneficjentów pomocy społecznej, np. prac społecznie użytecznych, staży zawodowych, prac interwencyjnych										
	Prowadzenie kursów i szkoleń zawodowych dla osób dorosłych										
	Usługi doradztwa zawodowego oraz poradnictwa psychologicznego, spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe, inne										
	Stworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz aktywizacji osób niepracujących										
	Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych										
	Tworzenie sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów tworzących nowe miejsca pracy										
1.2 Rozwijanie gminnego modelu przeciwdziałania i wychodzenia z bezdomności	Systematyczne monitorowanie problemu bezdomności										
	Zapewnienie osobom bezdomnym schronienia, pomocy socjalnej, psychologicznej, reintegracji społecznej i zawodowej, w szczególności przy wykorzystaniu indywidualnych planów wychodzenia z bezdomności										
	Organizacja funkcjonowania mieszkań wspomaganych dla osób bezdomnych, po odbyciu kary pozbawienia wolności, opuszczających placówki wychowawcze										
1.3 Rozbudowa i wzmacnianie systemu przeciwdziałania i rozwiązywania problemów uzależnień	Rozwijanie systemu pomocy rodzinom z problemem uzależnienia oraz dotkniętych przemocą poprzez kompleksowość i interdyscyplinarność podejmowanych działań										
	Działania profilaktyczne w zakresie edukacji społecznej i promowania zdrowego – trzeźwego stylu życia. Promocja życia bez alkoholu i alternatywnych form spędzania wolnego czasu										

[illegible]

Polityka społeczna to wielkość wydatków w działach: 851 Ochrona Zdrowia, 852 Pomoc społeczna i 855 Rodzina; Polityka edukacyjna - w działach: 801 Oświata i wychowanie i 854 Edukacyjna opieka wychowawcza; Polityka kulturalna i sport: 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego oraz 926 Kultura fizyczna i sport. Wsparcie organizacji pozarządowych to kwota zabezpieczona w budżecie Gminy na realizację rocznego programu z organizacjami pozarządowymi.

Lp.	Rok	Prognoza wydatków finansowych w zakresie polityki społecznej	Prognoza wydatków finansowych w zakresie polityki edukacyjnej	Prognoza wydatków finansowych w zakresie polityki kulturalnej i sportu	Prognoza wydatków finansowych w zakresie wsparcia organizacji pozarządowych
1.	2020	15.525.981,50	16.326.436,00	2.466.839,59	463.000,00
2.	2021	15.758.871,22	16.571.332,54	2.503.842,18	469.945,00
3.	2022	15.995.254,29	16.819.902,53	2.541.399,82	476.994,17
4.	2023	16.235.183,11	17.072.201,07	2.579.520,81	484.149,09
5.	2024	16.478.710,85	17.328.284,08	2.618.213,63	491.411,32
6.	2025	16.725.891,51	17.588.208,34	2.657.486,83	498.782,49
7.	2026	16.976.779,89	17.852.031,47	2.697.349,13	506.264,23
8.	2027	17.231.431,59	18.119.811,94	2.737.809,37	513.858,19
9.	2028	17.489.903,06	18.391.609,12	2.778.876,51	521.566,07
10.	2029	17.752.251,60	18.667.483,26	2.820.559,66	529.389,56

7.6 Programy

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Frysztak na lata 2020–2029 będzie realizowana w obszarze pomocy społecznej w szczególności poprzez poniżej wymienione programy:

- Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii,
- Program współpracy Gminy Frysztak z organizacjami pozarządowymi,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.
- Gminny Program Wspierania Rodziny.

IV. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

1. System monitorowania Strategii

Monitoringiem i ewaluacją objęte będą postępy w realizacji Strategii na dwóch poziomach: poszczególnych zadań i projektów oraz celów operacyjnych i strategicznych. Zarządzanie realizacją strategii należy do GOPS we Frysztaku.

Monitoring prowadzony będzie na podstawie:

- oceny osiąganych celów, wskaźników (*monitoring wskaźnikowy*)
- wyników badania opinii społeczności lokalnej, w tym poprzez konsultacje społeczne (*monitoring społeczny*).

Poziom osiągania każdego celu operacyjnego, poszczególnych zadań i projektów będzie mierzony raz na trzy lata poczynając od 2024 roku.

Istotny element systemu monitorowania stanowić będzie sporządzanie sprawozdania z planu realizacyjnego wraz ze wskazaniem zadań zrealizowanych, zrealizowanych częściowo i nierozpoczętych oraz identyfikacją przyczyn problemów i prezentacją propozycji ich przezwyciężenia.

Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą źródła statystyki państwowej (dane GUS) na poziomie Gminy. Poza tym bazę tą będą stanowiły informacje i dane otrzymane od instytucji i organizacji, grup środowiskowych biorących udział w programach związanych z poszczególnymi celami realizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Frysztak. Dodatkowo dane uzyskane dzięki wykorzystaniu ankiet oraz szerokiego udziału mieszkańców służyć będą ocenie realizacji oraz uaktualnieniu zapisów Strategii. Częstotliwość pomiaru, a także raporty wskaźników ustalane będą w zależności od ich kategorii.

Wskaźniki ewaluacyjne

Rozróżniamy następujące rodzaje wskaźników:

- *wskaźniki zasobów* – przedstawiają informacje o środkach finansowych, rzeczowych oraz zasobach ludzkich, które są wykorzystywane do wdrożenia danego zadania/projektu, np. liczba dni pracy ekspertów czy koszt budowy mieszkania socjalnego;
- *wskaźniki wyników* – odnoszą się do bezpośrednich konsekwencji działań zadania/projektu, oddziałujących na bezpośrednich beneficjentów; efekty, które pojawiają się po pewnym upływie czasu, ale są bezpośrednio związane z podjętymi działaniami i beneficjentami bezpośrednimi; wskaźniki te mogą mieć charakter fizyczny (np. liczba osób przeszkolonych) lub finansowy (zmniejszenie kosztów leczenia);

- *wskaźniki oddziaływania* – odnoszą się do konsekwencji zadania/projektu (zamierzonych i niezamierzonych, pozytywnych i negatywnych) wykraczających poza efekty bezpośrednie; efekty także niezamierzone przez daną interwencję, wynikające z jej działania.

Wskaźnikami oceny monitorowania celów Strategii będą m. in.:

Cele operacyjne	Kierunki działań	Wskaźniki
1.1 Podejmowanie działań służących ograniczeniu skali bezrobocia i ubóstwa	Tworzenie i realizacja programów przeciwdziałania ubóstwu i bezrobociu	- liczba programów dot. przeciwdziałania ubóstwu i bezrobociu - liczba osób uczestniczących w ww. programach
	Integracja i intensyfikacja działań z zakresu pomocy społecznej i instytucji rynku pracy służących aktywizacji beneficjentów pomocy społecznej, np. prac społecznie użytecznych, staży zawodowych, prac interwencyjnych	- liczba zaktywizowanych beneficjentów pomocy społecznej - liczba osób skierowanych do prac społecznie użytecznych, prac interwencyjnych - liczba zorganizowanych staży zawodowych
	Prowadzenie kursów i szkoleń zawodowych dla osób dorosłych	- liczba przeprowadzonych kursów/szkoleń - liczba osób, które skorzystały z kursów/szkoleń
	Usługi doradztwa zawodowego oraz poradnictwa psychologicznego, spotkania indywidualne, prelekcje, warsztaty grupowe, inne	- liczba godzin poradnictwa zawodowego, psychologicznego - liczba przeprowadzonych warsztatów grupowych
	Stworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz aktywizacji osób niepracujących	- liczba i rodzaj wspólnych działań aktywizacyjnych
	Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych	- liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych
	Tworzenie sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów tworzących nowe miejsca pracy	- liczba i rodzaj podjętych działań sprzyjających inwestorom tworzącym nowe miejsca pracy
1.2 Rozwijanie gminnego modelu przeciwdziałania i wychodzenia z bezdomności	Systematyczne monitorowanie problemu bezdomności	- liczba osób bezdomnych na terenie gminy
	Zapewnienie osobom bezdomnym schronienia, pomocy socjalnej, psychologicznej, reintegracji społecznej i zawodowej, w szczególności przy wykorzystaniu indywidualnych planów wychodzenia z bezdomności	- liczba osób bezdomnych, którym zapewniono schronienie, pomoc socjalną, psychologiczną - liczba osób bezdomnych, które uczestniczyły w reintegracji społecznej i zawodowej - liczba osób które realizowały indywidualne plany wychodzenia z bezdomności
	Organizacja funkcjonowania mieszkań wspomaganych dla osób bezdomnych, po odbyciu kary pozbawienia wolności, opuszczających placówki wychowawcze	- liczba funkcjonujących mieszkań dla osób bezdomnych - liczba bezdomnych przebywających w mieszkaniach wspomaganych
1.3 Rozbudowa i wzmacnianie systemu przeciwdziałania i rozwiązywania problemów uzależnień	Rozwijanie systemu pomocy rodzinom z problemem uzależnienia oraz dotkniętych przemocą poprzez kompleksowość i interdyscyplinarność podejmowanych działań	- liczba podjętych wspólnych działań - liczba osób objętych pomocą

	Działania profilaktyczne w zakresie edukacji społecznej i promowania zdrowego – trzeźwego stylu życia. Promocja życia bez alkoholu i alternatywnych form spędzania wolnego czasu	- liczba i rodzaj przeprowadzonych działań edukacyjnych - liczba osób uczestniczących w programach profilaktycznych
	Tworzenie grup wsparcia dla rodzin przeżywających sytuacje kryzysowe	- liczba utworzonych grup wsparcia
	Podejmowanie działań w zakresie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej osób uzależnionych oraz członków ich rodzin	- liczba osób, które korzystały z pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej
1.4 Zintegrowanie działań służących przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu	Tworzenie i realizowanie kompleksowych projektów służących przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu	- liczba utworzonych i zrealizowanych projektów - liczba osób objętych projektem
	Organizacja wsparcia dla osób opuszczających zakłady karne	- liczba osób, które otrzymały wsparcie
	Dążenie do interdyscyplinarnej współpracy podmiotów działających na rzecz osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym	- liczba i rodzaj podjętych wspólnych działań
2.1 Wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczej – wychowawczej	Wspieranie rodzin w zakresie zabezpieczenia potrzeb mieszkaniowych	- liczba rodzin objętych wsparciem
	Rozwijanie systemu ulg skierowanych do rodzin wielodzietnych i promocja modelu rodziny wielodzietnej	- liczba działań promujących rodziny wielodzietne
	Organizowanie warsztatów kompetencji rodzicielskich, pedagogizacja rodziców	- liczba zorganizowanych warsztatów - liczba rodziców uczestniczących w warsztatach
	Wsparcie asystenta rodziny w pracy nad przywróceniem prawidłowego funkcjonowania rodziny	- liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny
	Zapewnienie dostępności do opieki przedszkolnej i żłobka	- liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym - liczba dzieci w żłobkach/klubach dziecięcych - liczba dostępnych miejsc w przedszkolach/żłobkach
	Podejmowanie działań zmierzających do powrotu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej do rodziny biologicznej	- liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, które powróciły do rodziny biologicznej
	Rozwijanie interdyscyplinarności w działaniach podejmowanych na rzecz wsparcia rodzin	- liczba podejmowanych wspólnych działań
2.2 Tworzenie warunków dla prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży	Zapewnienie odpowiedniej pomocy socjalnej (ubranie, wyżywienie, wyprawka szkolna itp.) dzieciom z rodzin ubogich	- liczba dzieci z rodzin ubogich, które otrzymały wsparcie

	Organizacja zajęć z wczesnego wspomagania rozwoju, prowadzenie grup socjoterapeutycznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania, organizowanie specjalistycznych usług opiekuńczych	- liczba dzieci objętych zajęciami wczesnego wspomagania rozwoju - liczba dzieci uczestniczących w spotkaniach grup socjoterapeutycznych - liczba dzieci objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi
	Zapewnienie pomocy psychologicznej, korekcyjno-kompensacyjnej dzieciom przejawiającym trudności w nauce	- liczba dzieci objętych pomocą psychologiczną, zajęciami korekcyjno-kompensacyjnymi
	Prowadzenie prac z uczniem zdolnym poprzez zajęcia pozalekcyjne, koła zainteresowań, przygotowanie do konkursów, olimpiad	- liczba uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych
	Organizacja zajęć wyrównawczych z poszczególnych przedmiotów	- liczba uczniów biorących udział w zajęciach wyrównawczych
	Rozwijanie bazy edukacyjnej, służącej realizowaniu zainteresowań oraz zagospodarowaniu czasu wolnego dzieciom i młodzieży	- ilość i rodzaj przeprowadzonych modernizacji, zakupionych sprzętów i pomocy dydaktycznych
2.3 Popularyzacja aktywnego wypoczynku przez uprawianie sportu i rekreację	Organizacja zawodów sportowych	- liczba zorganizowanych zawodów sportowych
	Prowadzenie treningów dla członków klubów sportowych	- liczba osób biorących udział w treningach
	Organizacja wycieczek turystyczno-krajoznawczych	- liczba zorganizowanych wycieczek - liczba osób uczestniczących w wycieczkach
	Organizacja zajęć sportowych dla mieszkańców gminy	- liczba zorganizowanych zajęć sportowych - liczba osób uczestniczących w zajęciach sportowych
	Organizacja kampanii promujących aktywny styl życia	- liczba zorganizowanych kampanii promocyjnych
2.4 Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego	Organizacja konkursów o tematyce kulturalnej dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców gminy	- liczba zorganizowanych konkursów - liczba dzieci, młodzieży i dorosłych biorących udział w konkursach
	Rozwijanie wśród mieszkańców gminy, w tym szczególnie dzieci i młodzieży, różnorodnych zainteresowań poprzez organizację warsztatów (warsztaty taneczne, muzyczne, wokalne, plastyczne, teatralne, fotograficzne, dziennikarskie i inne), kół zainteresowań	- liczba zorganizowanych warsztatów - liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w poszczególnych warsztatach
	Organizacja konkursów o tematyce regionalnej, prezentacja twórców ludowych	- liczba konkursów - liczba spotkań, prezentacji twórców ludowych
	Prowadzenie działań służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego Gminy dla przyszłych pokoleń	- liczba i rodzaj podjętych działań służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego Gminy dla przyszłych pokoleń

3.1 Rozwijanie usług społecznych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	Zapewnienie odpowiedniej do potrzeb ilości i jakości usług opiekuńczych	- liczba godzin świadczonych usług opiekuńczych - liczba beneficjentów usług opiekuńczych
	Zapewnienie osobom starszymi niepełnosprawnym potrzebującym całodobowej instytucjonalnej pomocy i miejsc w domach pomocy społecznej	- liczba osób przebywających w DPS - liczba osób skierowanych do DPS
	Wspieranie funkcjonowania mieszkalnictwa wspomagane dla osób starszych i niepełnosprawnych	- liczba funkcjonujących mieszkań dla osób starszych i niepełnosprawnych - liczba osób starszych i niepełnosprawnych przebywających w mieszkaniach wspomaganych
	Utworzenie domu dziennego pobytu dla osób starszych	- ilość dostępnych miejsc w DDP
	Organizacja i wspieranie działalności wolontariatu na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	- liczba wolontariuszy działających na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych
3.2 Tworzenie oferty edukacyjnej skierowanej do osób starszych	Opracowywanie i realizacja programów promujących zdrowie wśród seniorów i aktywne spędzanie wolnego czasu	- liczba programów - liczba osób uczestniczących w programie
	Opracowywanie i realizacja programów edukacyjnych przeciwdziałających wykluczeniu osób starszych w szczególności e-wykluczeniu (kursy komputerowe, warsztaty)	- liczba programów edukacyjnych przeciwdziałających wykluczeniu osób starszych - liczba osób uczestniczących w programie
3.3 Wspieranie aktywności społecznej promującej integrację wewnątrz- i międzypokoleniową	Utworzenie i wspieranie działalności klubu seniora	- liczba osób uczestniczących w spotkaniach klubu seniora
	Wsparcie i promocja aktywności kulturalnej, fizycznej i rekreacyjnej osób starszych	- liczba działań promujących aktywność kulturalną, fizyczną i rekreacyjną osób starszych
	Opracowywanie i realizacja programów promujących integrację międzypokoleniową, wykorzystywanie wiedzy seniorów o historii i kulturze regionu	- liczba opracowanych programów promujących integrację międzypokoleniową
3.4 Działania na rzecz partycypacji społecznej osób starszych	Budowanie pozytywnego wizerunku starości, np. promowanie małżeństw z długoletnim stażem	- liczba przeprowadzonych kampanii dot. budowania pozytywnego wizerunku starości - liczba zorganizowanych uroczystości dla małżeństw
	Promowanie uczestnictwa osób starszych w organizacjach pozarządowych	- liczba akcji promocyjnych - liczba osób starszych w organizacjach pozarządowych
3.5 Realizacja działań w dziedzinie promocji zdrowia	Prowadzenie kampanii edukacyjnych promujących zdrowy styl życia	- liczba przeprowadzonych kampanii
	Opracowywanie i wdrażanie programów profilaktycznych, zdrowotnych przeciwdziałających niepełnosprawności	- liczba programów - liczba osób uczestniczących w programie

3.6 Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem	Wspieranie działań ukierunkowanych na aktywizację zawodową i zatrudnianie osób niepełnosprawnych	- liczba działań wspierających
	Umożliwienie osobom niepełnosprawnym aktywnego udziału w działalności sportowej i kulturalnej	- liczba działań wspierających
	Organizowanie spotkań, konsultacji, konferencji dotyczących problemów osób niepełnosprawnych	- liczba zorganizowanych spotkań, konsultacji, konferencji dotyczących problemów osób niepełnosprawnych
	Zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do edukacji poprzez realizację kształcenia integracyjnego i specjalnego	- liczba osób niepełnosprawnych objętych kształceniem integracyjnym i specjalnym
	Likwidacja barier m.in. architektonicznych, komunikacyjnych i społecznych, utrudniających osobom niepełnosprawnym pełne uczestnictwo w życiu społecznym	- liczba zlikwidowanych barier
4.1 Wspieranie działalności grup obywatelskich i organizacji pozarządowych	Wsparcie organizacji pozarządowych, w tym doradztwo prawne, finansowe i lokalowe oraz świadczenie poradnictwa dla organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania grantów i dotacji, środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe	- liczba i rodzaj udzielonego wsparcia
	Zlecanie organizacjom pozarządowym realizacji zadań publicznych	- liczba zleconych zadań
	Organizacja trójsektorowych konferencji, spotkań, szkoleń	- liczba zorganizowanych konferencji, spotkań, szkoleń
4.2 Dążenie do dalszej profesjonalizacji kadr instytucji pomocy społecznej	Budowanie pozytywnego wizerunku pracowników instytucji pomocy społecznej jako czynnika integracji lokalnej	- liczba podejmowanych działań
	Popularyzacja interdyscyplinarnego modelu pracy	- liczba i rodzaj podejmowanych działań
	Umożliwianie pracownikom instytucji pomocy społecznej możliwości podnoszenia kwalifikacji i superwizji	- liczba pracowników uczestniczących w kursach i szkoleniach podnoszących kwalifikacje

2. Ewaluacja Strategii

Ewaluacja Strategii będzie to systematyczna ocena planowania, wdrożenia i rezultatów. Celem ewaluacji jest określenie adekwatności i stopnia osiągnięcia celów, efektywności, skuteczności, wpływu i trwałości Strategii.

Ewaluacja stanowić będzie ocenę przedsięwzięć w kontekście ich wyniku, wpływu, oraz potrzeb, które miały zaspokajać. W tym ujęciu celem ewaluacji będzie weryfikacja osiągnięć danego przedsięwzięcia w relacji do zaplanowanych oczekiwań oraz wykorzystanie uzyskanych w ten sposób

informacji i doświadczeń przy projektowaniu i planowaniu podobnych działań w przyszłości. Rekomendacje i wnioski formułowane będą w oparciu o określone standardy i kryteria.

Zasadniczym celem ewaluacji będzie stałe doskonalenie skuteczności i efektywności interwencji publicznej, rozumiane w kategoriach pozytywnych efektów społecznych lub gospodarczych związanych bezpośrednio z realizacją Strategii, w tym uzyskanie informacji na temat rzeczywistych lub potencjalnych sukcesów Strategii oraz czynników, które przyczyniły się do osiągnięcia danych rezultatów. Jednym z celów ewaluacji jest również wymiar edukacyjny, to analiza mechanizmów działania Strategii, próba identyfikacji dobrych praktyk w zarządzaniu Strategią i ich upowszechnienie, czy też analiza popełnionych błędów, celem ich uniknięcia w przyszłości.

Metoda oceny zaistniałych zmian, badająca skuteczność i efektywność podejmowanych działań, nazywana ewaluacją, jest standardem współczesnego zarządzania w sektorze publicznym – stanowi integralny element zarządzania przez cele. Jedną z kluczowych metod analizy jest ocena za pomocą kryteriów ewaluacji:

- *trafności* – co pozwoli ocenić, w jakim stopniu cele programu odpowiadają potrzebom i priorytetom na danym poziomie analizy;
- *użyteczności* – co pozwoli ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie programu odpowiada potrzebom grupy docelowej;
- *skuteczności* – co pozwoli ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte.

Strategia zakłada możliwość wykorzystania trzech różnych ewaluacji w zależności od terminu jej przeprowadzenia:

- **Ewalucja *ex-ante*** jest to ewaluacja przeprowadzana przed wdrażaniem programu, strategii i mająca za zadanie ocenić na ile planowana interwencja jest trafna z punktu widzenia potrzeb (sektora, beneficjentów) oraz spójna w zakresie planowanych celów i sposobów ich realizacji. Może stanowić również diagnozę, badającą kontekst, identyfikację potencjalnych trudności oraz diagnozę potrzeb i oczekiwań grupy docelowej.
- **Ewalucja *mid-term*** jest to ewaluacja realizowana mniej więcej w połowie wdrażania strategii, programu. Ewaluacja ta poddaje analizie osiągnięte na tym etapie produkty i rezultaty oraz dokonuje pierwszej oceny jakości realizacji programu. Jej istotną rolą jest również ocena poczynionych na etapie programowania założeń, w tym szczególnych celów oraz przyjętych wskaźników. Jest to szczególnie ważne, gdyż zmiana warunków społeczno-gospodarczych może spowodować dezaktualizację początkowej diagnozy, która stała się punktem wyjścia dla realizowanej interwencji. W konsekwencji wyniki takiej ewaluacji mogą się przyczynić do aktualizacji programu, strategii. Ewaluacja *mid-term* w dużej mierze opiera się na danych dostarczanych przez system monitoringu.

- **Ewaluacja ex-post** - przeprowadza się ją po zakończeniu realizacji programu, strategii; powinna być przeprowadzona nie później niż trzy lata po zakończeniu okresu wdrażania programu, strategii. Podstawowym zadaniem ewaluacji ex-post jest zbadanie długotrwałych efektów (oddziaływania) programu oraz ich trwałości. Niektóre efekty oddziaływania programu będą możliwe do zdiagnozowania w dłuższej perspektywie czasowej, dlatego też ocena trwałości interwencji może mieć charakter szacunkowy, biorący pod uwagę jedynie aktualne uwarunkowania. Nie mniej ważnym zadaniem ewaluacji ex-post jest całościowa ocena skuteczności i efektywności interwencji oraz jej trafności i użyteczności. Szczególnie istotne jest tu odniesienie się do założonych celów oraz sprawdzenie, na ile udało się je osiągnąć.

W szerszym wymiarze ewaluacja jest obiektywnym badaniem racjonalności działań publicznych.

Załączniki

Ankieta - Wypracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Szanowni Mieszkańcy Gminy Frysztak

Urząd Gminy przystąpił do wypracowania **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych**. Strategia sprecyzuje i zweryfikuje najważniejsze problemy społeczne w naszej Gminie, a także określi sposoby ich rozwiązywania. Aby trafnie określić cele i zadania do realizacji potrzebna jest współpraca całej społeczności Gminy. Prosimy o poważne potraktowanie ankiety i przemyślane odpowiedzi na zawarte w niej pytania.

Uwaga! Ankieta jest anonimowa!

Metryczka (wstawić X przy wybranej odpowiedzi):

Płeć: Kobieta ☐ Mężczyzna ☐

Wiek: 13 – 16 ☐ 17 – 25 ☐ 26 – 59 ☐ 60 i więcej ☐

Zawód: uczeń ☐ rolnik ☐ przedsiębiorca ☐ pracownik umysłowy ☐ pracownik fizyczny

☐ emeryt/rencista ☐ bezrobotny ☐ inny (jaki?) .....

Wykształcenie:

podstawowe ☐ zawodowe ☐ średnie ☐ policealne ☐ wyższe

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony z następujących warunków życia w Gminie Proszę zaznaczyć przy każdym stwierdzeniu poniżej jedną z możliwych odpowiedzi od 0 do 4		Bardzo niezadowolony/a	Niezadowolony/a	Niezdecydowany/a	Zadowolony/a	Bardzo zadowolony/a
1.	Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, kluby sportowe)	0	1	2	3	4
2.	Dostęp do Internetu	0	1	2	3	4
3.	Dostęp do informacji na temat wydarzeń w Gminie	0	1	2	3	4
4.	Dostęp do kultury: biblioteka, koncerty, wystawy	0	1	2	3	4
5.	Organizacja imprez cyklicznych w Gminie	0	1	2	3	4
6.	Dostępność doradztwa psychologiczno-prawnego	0	1	2	3	4
7.	Poziom pomocy społecznej	0	1	2	3	4
8.	Poziom opieki zdrowotnej	0	1	2	3	4
9.	Bezpieczeństwo publiczne	0	1	2	3	4
10.	Warunki mieszkaniowe	0	1	2	3	4
11.	Miejsca rekreacji (np. parki, skwery, place zabaw)	0	1	2	3	4
12.	Jakość szkół	0	1	2	3	4
13.	Dostępność przedszkoli	0	1	2	3	4
14.	Żywotność lokalnej tradycji i historii w codziennym życiu	0	1	2	3	4
15.	Siła więzi międzyludzkich integrujących mieszkańców	0	1	2	3	4
16.	Dostępność handlu i usług	0	1	2	3	4
17.	Poziom udziału mieszkańców w życiu publicznym Gminy	0	1	2	3	4

W każdym pytaniu od 1 do 6 prosimy o zaznaczenie (X) dwóch wybranych odpowiedzi:

1) Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

☐ Brak pozytywnych wzorców i autorytetów

☐ Przemoc ze strony rodziców

☐ Alkohol i papierosy

☐ Narkotyki

☐ Chuligaństwo

☐ Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu

☐ Bezproduktywne spędzanie czasu wolnego

☐ Inne (jakie?) .....

2) Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

☐ Nieporadność życiowa

☐ Ubóstwo

☐ Bezrobocie

☐ Alkoholizm

☐ Bezradność opiekuńczo-wychowawcza

☐ Brak poradnictwa psychologiczno-prawnego

☐ Niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami

☐ Zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych

☐ Inne (jakie?) .....

3) Jakie problemy społeczne osób starszych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

☐ Izolacja społeczna (samotność)

☐ Izolacja rodzinna (odrzućenie)

☐ Niepełnosprawność

☐ Niezdolność do samoobsługi

☐ Brak zorganizowanych form wspólnego spędzania czasu

☐ Inne (jakie?) .....

4) Jakie problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

☐ Długi okres oczekiwania na usługi medyczne

☐ Mała liczba lekarzy specjalistów

☐ Ograniczona liczba wizyt domowych lekarza u osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych

☐ Inne (jakie?) .....

5) Jakie problemy społeczne w obszarze edukacji uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

☐ Brak placówek wychowania przedszkolnego

☐ Brak wykorzystania bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki

☐ Niedostateczne wsparcie psychologiczno-pedagogiczne

☐ Brak stołówek szkolnych

☐ Inne (jakie?) .....

6) Jakie problemy społeczne w obszarze sportu i kultury uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszej Gminy?

☐ Brak organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową

☐ Brak wiejskich świetlic i ognisk kultury

☐ Nie w pełni wykorzystany potencjał historii i kultury regionu

☐ Niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży

☐ Zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych

☐ Inne (jakie?) .....

Poniżej są wymienione zadania, służące rozwiązywaniu problemów społecznych na terenie Gminy. Proszę używając skali od 1 do 10 ocenić, na ile ważne są poszczególne zadania przez wpisanie jednej z cyfr ze skali w kolumnie po prawej stronie za każdym zadaniem.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10
mało ważnebardzo ważne

1	Utworzenie punktu informacyjnego w Gminie oferującego usługi doradztwa zawodowego i pośrednictwa pracy	
2	Mobilny punkt pomocy specjalistycznej dla osób uzależnionych	
3	Dzienny Dom Pomocy Społecznej	
4	Likwidacja barier architektonicznych w urzędach	
5	Mieszkania chronione, lokale socjalne	
6	Usługi opiekuńcze dla osób starszych i/lub niepełnosprawnych	
7	Stworzenie sieci pomocy sąsiedzkiej	
8	Założenie grup wsparcia dla osób niepełnosprawnych	
9	Założenie grup wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	
10	Organizacja miejsc zakwaterowania dla sprawców przemocy	
11	Założenie wolontariatu	
12	Finansowanie płatnych szczepionek dla dzieci	
13	Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (kardiolog, diabetolog, onkolog)	
14	Pomoc psychologa/terapeuty, profilaktyka uzależnień dla dzieci, młodzieży, dorosłych	
15	Stypendia dla dzieci z ubogich rodzin	
16	Zapewnienie dostępu do pedagoga, logopedy i opieki medycznej w szkołach i przedszkolach	
17	Wydłużenie czasu pracy przedszkoli	
18	Poszerzenie oferty o oddział żłobkowy	
19	Zwiększenie ilości obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie placówek oświatowych	
20	Potrzeba pedagogizacji rodziców i dzieci	

Jeśli według Pana/Pani pominęliśmy w ankiecie jakiś ważny problem, to proszę go opisać w tym miejscu:

.....

Jeśli według Pana/Pani warto podjąć inne zadania, inicjatywy na rzecz integracji społecznej mieszkańców, które nie zostały wcześniej wymienione w ankiecie, to proszę wymienić poniżej:

.....

DZIĘKUJEMY!

Wykaz skrótów

GBP – Gminna Biblioteka Publiczna
GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
GOK – Gminny Ośrodek Kultury
GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
GOSiR – Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji
GSRPS – Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
GUS – Główny Urząd Statystyczny
JST – jednostka samorządu terytorialnego (w tabelach rozumiana jako wszystkie jednostki organizacyjne Gminy Frysztak poza GOPS i placówkami oświatowymi)
NGO (ang. *Non-Governmental Organization*) – organizacja pozarządowa
OSP – Ochotnicza Straż Pożarna
PUP – Powiatowy Urząd Pracy
PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
ZI – Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie
ZOEAS – Zespół Obsługi Ekonomiczno-Administracyjnej Szkół

Spis wykresów i tabel

Wykres 1. Udział respondentów ankiety w podziale na płeć. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.	10
Wykres 2. Udział respondentów wg wieku. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.	11
Wykres 3. Podział respondentów wg statusu zawodowego. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.	11
Wykres 4. Podział respondentów wg poziomu wykształcenia. Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy ankiet.	11
Wykres 5. Przedsiębiorstwa z terenu Gminy Frysztak w 2018 r. Podział według rodzajów działalności PKD 2007. Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/	15
Wykres 6. Liczba mieszkańców Gminy Frysztak w latach 2016-2018 w podziale na płeć oraz ogółem. Źródło: dane GUS https://bdl.stat.gov.pl.	17
Wykres 7. Ruch naturalny ludności (urodzenia i zgony) w Gminie Frysztak w latach 2016-2018. Źródło: dane GUS https://bdl.stat.gov.pl.	17
Wykres 8. Migracje na terenie Gminy Frysztak w latach 2016-2018. Źródło: dane GUS https://bdl.stat.gov.pl. 17	
Wykres 9. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu ubóstwa w latach 2016-2018. Źródło: dane GOPS Frysztak.	27
Wykres 10. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezrobocia w latach 2016-2018. Źródło: dane GOPS Frysztak.	27
Wykres 11. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2016-2018. Źródło: dane GOPS Frysztak.	28
Wykres 12. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w latach 2016-2018. Źródło: dane GOPS Frysztak. .	29
Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki. Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/	16
Tabela 2. Demografia Gminy Frysztak. Źródło: dane GUS https://bdl.stat.gov.pl.	16
Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Frysztak. Źródło: dane GUS https://bdl.stat.gov.pl.	18
Tabela 4. Liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną. Źródło: dane GOPS Frysztak.	21
Tabela 5. Liczba osób i rodzin objętych pracą socjalną w latach 2016-2018. Źródło: dane GOPS Frysztak.	21
Tabela 6. Liczba przestępstw na terenie Gminy Frysztak. Źródło: dane Policji.....	24
Tabela 7. Powody przyznawania świadczeń z pomocy społecznej w latach 2016-2018. Źródło: dane GOPS Frysztak.	26
Tabela 8. Bezrobocie rejestrowane w Gminie Frysztak w latach 2016-2018. Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/BDL27	
Tabela 9. Stopa bezrobocia w Powiecie Strzyżowskim, Województwie Podkarpackim oraz Kraju w latach 2016-2018. Źródło: https://bdl.stat.gov.pl/BDL.	28
Tabela 10. Typy rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2016-2018. Źródło: dane GOPS Frysztak.	29
Rysunek 1. Umiejscowienie Gminy Frysztak w Powiecie Strzyżowskim i w Województwie Podkarpackim. Źródło: http://gminy.pl/	12